

పే రే క .

భాషాభిమానులారా :

భీష్మవ్రతిజ్ఞయను నీనాటకము నిదివఱలోఁగొందఱుభాషాపాండిత్యమును పెల్లడించుచు రచించియుండిరి. అయినను, భక్తిరసపూరితముగు నిట్టిగ్రంథమును వ్రాసినఁగొంతయైనఁ బాపహరమగునని శక్త్యనుసారముగ రచించితిని. ఇదివఱలో 'దమయంతి' యను నొకచిన్న నవలనువ్రాసి యుచ్చిత్తించియుంటిని. ఇదియే నేను నాటకములువ్రాయుటకు మొదటిసారియైయున్నది. కావున, నెన్ని యోతత్వముండవచ్చును. పండితులట్టితత్వమున్నఁ దెలుపుచు శునింపఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

ఇట్లు,

గ్రంథకర్త.

అంకితము

సీ. చిఱుత ప్రియమునాఁడఁ ♦ చేరి వింధ్యాటవిఁ
 తాటకిదునుమాడి ♦ దర్పమడఁచె
 పతిశాపవశమునఁ ♦ బాపాణమైయున్న
 సతియహల్యనుబోఁచె ♦ సమ్మతమున
 భుజవిక్రమముఁజూపి ♦ భూజాతఁజేపట్టి
 సంతసాంబుధిఁదేల్చె ♦ జనులనెల్ల
 రాక్షసావళిఁబట్టి ♦ రణరంగధీరుఁడై
 వధియించి భూదేవి ♦ వంతమాన్పె
 గీ అట్టి జగదీశు శ్రీరాము ♦ నాదిదేవు
 దీనజనరక్షకుండగు ♦ దివ్యమూర్తి
 నతులభక్తినిగొల్పుచు ♦ నాత్మనెఱ్ఱు
 నర్పణముసేతు నీగ్రంథ ♦ మంకితముగ.

ఈనాటకమునందు వచ్చుపాత్రలు.

పురుషులు.

భీష్ముడు—కథానాయకుడు

ప్రభానుడు—అప్రవనువులలో నొకడు

వసిష్ఠుడు—ముని

మహాభీష్ముడు—రాజు

ప్రతీపుడు—శంతనునితండ్రి

శంతనుడు—భీష్మునితండ్రి

చిత్రాంగదుడు—

విదితవీర్యుడు— } శంతనునికి మత్స్యగంధియందుఁ బుట్టినవారు

మంత్రి—శంతనునిమంత్రి

దాశరాజు—మత్స్యగంధియొక్క జనకుడు

స్త్రీలు.

గంగ—

మత్స్యగంధి—శంతనునిభార్య

ప్రభానునిభార్య—

అంబ—

అంబిక—

అంబాలిక—

} కాశీరాజు పుత్రికలు

వీరలుగాక కొందఱు రాజభటులు, పౌరులు సందర్భానుసారముగ వచ్చుచుందురు.

నాం ది.

ఉ. శ్రీరమణీమనోహరుని ♦ శ్రీకరుడంచునుగొల్తురెవ్వనిన్
కారడవినిరంతరము ♦ కమ్మనివాయుపుకందమూల మా
హారముఁ జేసికొన్న మును ♦ లార్కులుపూజలొనర్చిభక్తిచే
జేరునఁబిల్వ జేతు రఘు ♦ వీరుఁడు కావుత సభ్యులందఱన్.

శుభమస్తు. అవిఘ్నమస్తు.

భీష్మప్రతిజ్ఞ.

ప్రథమాంకము.

[ప్రవేశము:—అష్టవసువులలో నొకఁడగుబ్రాహ్మణుఁడు భార్యతో]
 ప) — (భార్యతో) కాంతా ! నేనువేషకలరగ, విహారార్థమరుదెంచిన మనమీఋషిపుంగవుని దర్శించుటచే నెంతయు ధన్యులమైతిమికదా. నిరతము భగవత్పాదారవిందసేవయే ముక్తిప్రదాయకమనియెంచి, తపఃబాచరించు నీమహామునులకెందైనఁ గొఱతలుండునా ? చూచితివా ! ఈతపోవనమింతరమృత్యుంబైయొప్పుచున్నదో ?

సీ. కూరమృగావళుల్ ♦ కోధమూనవునిందుఁ
 శేరుగురంగముల్ ♦ సింహములను
 మదపుటేనుగులైన ♦ మడిదాల్చినుగుణంబు
 విచ్చలవిడినేగ ♦ వెఱచుఁగాదె
 దివిజకంటకులయ్య ♦ దీనులైదానవుల్
 దఱిఁజేర వెఱతురు ♦ తాపనులకు

గోవులు బెబ్బలుల్ ♦ కోరినట్లాక చోటఁ

గూడిచరించును ♦ కుందరదన

గీ. జగములైవను నిల్చునే ♦ సాధులయ్య

శమముదమములరెంటిని ♦ సరిగనిల్చి

నీరజాక్షునిపదసేవ ♦ నిత్యమనుచుఁ

దెలిసిభజించుఁడవనుల ♦ ధిక్కరించి.

నిత్యమెడ తెగక మోహపాశబద్ధులై, దుఃఖాకులంబగు సంసారసాగర
మును వీడనోపక, మదోన్మత్తులై, చరియించువారెల్ల దుఃఖా
న్వితలగుట నిక్కము.

భా—నాథా! ఇత్తపోవనంబున నెచ్చోటఁగాంచినను, మంగళా
రవంబులోయన నెప్పేడు కోకిలారవంబులును, బంకజాక్షుని
నివాసమగునావైకుంఠమోయనునట్లుగఁ గనులపండువైయొ
ప్పుఁ బరిమళపుష్పలతాశ్రుంజములునై, కన్పట్టుచు, నెంతయు
సంతసమునుగొల్పుచుం డెనుగదా.

పృ—తస్య! కొంతకాలమిట వేచియుండి, తపోనిష్ఠనుండితొలగినపిద
ప, మహానుభావుండగు నీవసిష్ఠమునిపుంగవు సేవఁ జేసి, యాత
నికృపకుఁబాతులమై, దీవనబందిపోవుదము. అంతదనుక నిందు
న్నవిశోదమఃలఁదిలకించి, మోదమంచుదము.

భా—ప్రాణేశ్వరా! ఆమునిపాలకులఁజూడుడు. వారతిభక్తి నన్ని
హోత్రంబులకుఁ బనికివచ్చు సమిధలనేరి, యొక్కచోఁ జేర్చు
చుండిరి. వారలకుఁగూడఁ గండమూలఫలములే యాహారమ
గునుగాఁబోలును.

గీ. రత్న సౌధములందుండు ♦ రాజులెట్లు

పడయుసౌఖ్యములట్టులఁ ♦ బావనులగుఁ

గాననంబులఁజరియించి ♦ కందమూల

ఫలములాసించుమునులును ♦ బడయరొక్కొక్క ?

ప్ర—చెలీ! అటుపోయి కొన్ని ఫలముల భుజింతమరమ్ము.

(పోయి తిరిగివచ్చి)

భా—(అతురతతో) నాథా! అటుచూడఁడు. హేమానుభేనువదిగో.

దానిక్షీరములుగోలినమాఁవులని, పదివేలవత్సరంబులిచ్చుతో
మనియుండఁజాలుదురని వివియుంటిని. మర్త్యలోకమున నున్నవగు
నికూతురు జితవతియనునాపె, నాకెంతయుఁ బ్రియమును
గూర్చుచెలియైయున్నది. ఆమెకు దీనిపాల నెసరిగి, సాతుష్టి
పఱుపనిచ్చవోడముచున్నయది. కాన,

గీ. నిక్కమగుఁబ్రేమనాయెడ ♦ నిల్పియున్న

నాధ ! యీకోర్కెదీర్పవే ♦ న్యాయమైనఁ

గాకయన్యాయమైనను ♦ గాంచకుండఁ

జెలికనర్పించి కీర్తిని ♦ జెందవలయు

ప్ర—(తనలో) అయ్యో! వనితలు రానున్న నుపద్రవములగ్రహింప
నేరక, యసాధ్యమగుకోర్కెలఁ గోరుచుండుదు. తెలియఁబ
ల్కినను తెవిదాల్పరు. ఏమిసేయువాడ ? దీనినిప్పుడు కొం
పోతిమేని, యీముని కోర్కెగొని నెదఁదాల్చి, దహింపఁజేయు
ట సత్యము. ఎట్లైన నీపెను మరల్పఁజూచెదను. ప్రకాశముగా)
ప్రాణేశ్వరీ !

గీ. ఏటికోరికఁగోరితి ♦ వింతయైన

మదినిదర్శింపవలవడే ♦ మానికనిన

దహనమొనరింపఁజేయఁడే ♦ దారుణాగ్నిఁ

బడియుదాటుటశక్యంబె ? ♦ ప్రాణముండి.

కాపున, నీకోర్కెనువీడుము.

భా—ఇందువలననే 'యబలల' మని మాకు బిటుద మొసంగబడెను. మదినిగలకోర్కెలఁ దీర్చుకొనలేని మాకు సంతసమెక్కడ ? సతులచింతలఁదీర్చనివతు లెందైననుందురా ? పోనిండు. ఈ నాఁడాదిగ, నేనెట్టివాటినివాంఛింపను. తామసాధ్యమనియు నెంచనగత్యములేదు.

ప్ర—కాంతా ! యిందులకింతగఁ గినుకఁబూనుటచెల్లునా ?

ఉ. పంథముఁబూనఁజెల్లునె య † పారముచింతలు మానియల్గినన్
వంతలమానుమింక సతి ! † పాలనుమాత్రమై కాంచనేల ? నీ
సంతసమెన్నఁగల్గుగద † శాంతమునామదిఁదప్పకుండ నో

యింతిరొ ! భేనువుగొనియె † యేగుదమేటికి ? కాలయాపనల్.

ఇదియేమనకుఁదగుసమయము. మనవారును నాయెడనే వివారించుచు న్నవారలు. ఈతనిదృష్టులఁబడక, యాభేనువునుగొని, యాదిక్కుగనే పోవునము.

(ఇరువురునిష్క్రమింతురు.)

వసిష్ఠుఁడు—(తపముచాలించిలేచి) ఏమిది? పృథివీసమును తపముసాం గమగుసరికి, బిడ్డకైవడి, దరికేతెంచి, యానందమునుగొల్పు నాహవామధేనువు యింకనురాకుండుటకు హేతువేమియొ ? ఈచుట్టుప్రక్కల నెచ్చోటనైనను మేయుచుండనేమో యర సెదనుగాక. (అని పోయి తిరిగివచ్చి) ఎచ్చోటను గాన్పింపద య్యె. ఇదంతయుఁజూడ నేదానవులైన దొంగిలించిరేమో యనియెడు శంకవోడముచున్నయది. (కోర్కెభావమున) ఏమి ? వారిసాహసము ? అట్లేయైన వాతపోమహిమచే నుక్కాడెద. (అని దివ్యదృష్టిఁజూచి) తెలిసినది. (కన్ను లెఱ్ఱఁజేసి) ఓవనువు

లారా! దేవాంశ సంభూతులమనియా యీకార్యము. ఏనుకపో
నిష్ఠనుండ, నిర్భీతిని బ్రేమకుఁబుట్టినిల్లగు ధేనువుఁగొనిపోతిరా?
కానిండు. తత్ఫలమనుభవించెదరుగాక.

గీ. ఇంచుకైనను నపకార ధ మొచ్చనుగద

చింతఁబుచ్చిరికాపునఁ జేటుకాదె

మర్త్యలోకంబునన్ బుట్టి మనుట యొప్పు

వంతలొందంగఁజనుడందు వసుప్రలార.

(అని శాప మొసఁగును. ధేనువునుద్దేశించి)

సీ. విడువఁజాలపుకద వీక్షింపకేవేళ

నట్టిదానప్రవీడి యెటులతాళి

యుండఁజాలితివా యీ యుగ్రాటవిని నిచ్చ

వర్తించునీకెట్టి బంధనంబు

చేకూరెనోకద చీరినంత నెచేరి

ముదమందఁదాకెడు బుద్ధివీపు

ఎడఁబాటుభరియింప నేవిధినినుగందు

దోషులైమనము నాం దోళపఱచి

గీ. కానకుండఁగఁగొంపోయి కలుప మతులు

యనుభవించరెతత్ఫల మవనిబుట్టి

పొందరానట్టియిడుమల నందుచుండి

తిరుగ నెన్నటికోకద ధేనువంద.

(ననువులుభయముతోఁ దిరుగఁబ్రవేశింతురు.)

(ధేనువునర్పించి పాదములమీదికొఱఁగ)

గీ. శరణు మానీశ సైరింపు శరణుశరణు

బుద్ధిమాంద్యంబుననునిట్టి పోకడలను

లోతిమెట్టులకాచెదో ♦ పూతచరిత

యెట్టులోర్తుముపోవంగ ♦ నిలవసింప.

మహానుభావా ! దుర్బుద్ధినిగొల్పి యపరాధ మొనర్చితిమి. మేమెట్లా
పృథ్వి నిరతముఁజరియింపఁగలము ? మూతప్పులను మన్నించి
రక్షించెదరుగాక.

వ—(శాంతమూని) మీరు తగసిపని యీచరించితిరి. కావున శాప
ముతప్పును. పుట్టినతోడనేగిట్టి తిరుగ మీనివాసంబులఁ జేరు
కొనఁగల్గుదురు. కాని, యీయష్టమవసువుండగు ప్రభానుఁడె
క్కుసుగ దోసమాచరించె గావున నీతఁడు చిర కాలము భూ
లోకమునుండి బ్రహ్మచర్యవ్రతముతో వరలును.

వ—(వందనములర్పించి) దేవా! సెలవొసంగుడు.

(అందఱును సమ్మిమింతురు.

(యవనికజారును)

ద్వితీయరంగము.

[గంగామహాభిషేకు భూలోకమునకేగుచుష్టవసువులఁగాంతురు]

గం—(తనలో) షిరికి వసిష్ఠమునివలన శాపముకల్గెనని యింతకుముం
దే వినియుంటిని. అంచువలననే, ఇన్నవదనులై పోవుచున్న
వారలు. (సమీపించి ప్రశ్నముగా) వసువులారా ! తొలిఁ
జేసిన పాపమనుభవింపకనెల్లునా ? కాకున్న, ధర్మాధర్మ
విషయత సంతయు దెలిసి దేవసంకసంభూతులై యెంతయో
వేడుకతోఁగాలమునుబుచ్చు మీకోయిక్కట్లు ప్రాప్తించనేల ?

వ—మీరలెవ్వరు ? ఎందేగెదరు ?

గం—ఈతఁ డిట్లొకవంశదీపకుండగు మహాభీషణుఁ డనునాతఁడు.
అశ్వమేధంబులు మొదలగు సనేక మహాకృతువులఁ బెక్కింటి
నొనర్చి యాపుణ్యవశంబున స్వర్గలోకముఖములందుచుండ నొ
క్కనాఁడు దేవలోకంబున జరగుసభకు జాహ్నువినననుష్ఠ
నేనుగూడ నందుఁబోతిని. పిదప, ప్రమాదవశంబున—

గీ. చీరచెఱుగును దొలఁగగఁ ♦ జెంతనున్న
వారుముఖములనవలకు ♦ వరుసఁబుచ్చు
సీతఁడట్లులెచూచుచు ♦ వెతలఁజిత్కె-
నంత కమలభవుడలిగి ♦ యనియె నిట్లు.

ఉ. దోసముఁదల్చకుండనిటు ♦ దూషణలందగ నెంచినాడవో?
వేసముమానుమింక తడ ♦ వేటికి యేగుము మర్త్యలోకపు
బాసలఁజూపనేల వడ ♦ భారులఁ గన్నులఁ గాంచఁబాడియే
వాసమాచేయుమీఁ నరుడ ♦ వైరులజన్మమునొందియున్ వెస
ఈరితిశాపమొంది, మఃఖాశ్రాంతుడై పోవుచుండ, నేనునుపీనియం
దుండెడు ప్రేమాతిరేకమున, సీతనికి సతి నై యుండఁబోవు
చుంటిని.

న—అటులైననిన్నొక్కటివేడెదము. సదయాంతఃకరణవై నర
వేర్చెదవుగాక:

గీ. గర్భమున మముధరియించి ♦ గడవవచ్చు
జనన మొందినవెంటనే ♦ జాగుసేయ
కుండ నంతమొనర్పుము ♦ క్రూరబుద్ధిఁ
జేసియున్నట్టి కలువంబు ♦ చెడును వెనుక.

అంతియే కాని, మేము పేటొండుగర్భముల జనియింపఁజాలము
తల్లీ !

గం—మీకోర్కెల నరవేర్తును. కాని, మీలోనొక్కని నాకు విడువ వలయును.

వ—మూలోనష్టమవనువుండగునీతఁడు, మాయందటికంటె నెక్కు డపచారముఁ గావించెనని చిరకాలము భూలోకముననుండునట్లు మునిచెప్పియుండెను. కావున నీయభీష్టమును దీర్చుకొమ్ము. ఈభూపాలుఁడెవ్వనినుదయించును?

గం—ఇప్పుడచ్చోటఁ బ్రతీపుండను రాజకలఁడు. ఆతనికి సునందాదేవి యందుదయించి, రాజాధిరాజై ఖ్యాతివడయును.

వ—అట్లైన మేమెంతయు ధన్యులము.

గీ. పాపవశమున నరులమై † పఱగనున్న
గుడ్డిలోమెల్లయును నట్లు † కూర్చులైన
వారియందునఁబుట్టియు † వంతులొంది
యనుభవించుటకంటెను † నధికమిదియు.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయరంగము.

(భూలోకమున నరణ్యప్రదేశము)

(ప్ర)వేశము:— గంగానదీసమీపమునఁ దపంబొనరించుప్రతీపుఁడు,
గంగ ప్రాయాగమున)

గం—(తనలో) ఆహా ! యిదియేసమయము. ఇప్పుడీతని దటిఁ జేరి, యెట్లైనఁ బుత్రునిగ నిచ్చువాడమునట్లొనర్పవలెను. కాకున్న నాకోర్కె నెఱవేరుటెట్లు? అందుల కీతఁడెవ్వఁడకున్న నెన్నియోకార్యములకు విఘ్నము సంభవించుననుట నిక్కము.
(దగ్గరకుఁబోయినిల్చును.)

వృ—(కన్నులదెఱచి, గంగనుగాంచి)

చం. వనితరొవాసమేది? మది ♦ వాంఛలనేమియొ తెల్పవే యిటులో
వనమునసంచరించు వెత ♦ పాయగంగాతునిగల్గి యుండెనో
మనమున నున్న చింతలను ♦ మానకవీచుము శక్యమైన నీ
కనవరతంబుసౌఖ్యముల ♦ సంతముగాగను జేయ నొచిత
కావువ, నీయెడగలజింతల వెలిబుచ్చుము.

గం—రాజా! చల్లకై పోయి ముంతను దాచనేల? ఏను గంగను. నీ
సౌందర్యమును గాంచి.

గీ. మానవతినయ్యు ముందుగ ♦ మనుజనాథ
మానసంబును వెలిబుచ్చి ♦ మనలచుంటి
సతిగఁజేకొనవేడెద ♦ సతులభక్తి
గొల్పుచుండెదనిరతముఁ ♦ గూర్చివోడ.

వృ—(అశ్చర్యముతో) ఏమిది? ఎంతయుఁజోద్యమయ్యె. కాలమంత
యుగడపి, వార్ధక్యము పొంది, సంసారసుఖములనన్నిటిని
వీడి, నిరతము, ముక్తిప్రదాయకమగు నారాయణపదారవింద
నేవ నొనర్చు, నివ్వనమున కేతెంచి, నాకుఁ బరిణయమేటికి? అం
చువలనఁగల్గెడు సుఖములేల? హాస్యమొనర్చుచుంటివా?

గం—మిముఁబోలిమహానుభావులతో నసౌదర్యపువాక్కుల నుచు
ప్రసంతిబుద్ధిహీనురాలననియే యెంచితిరా?

వృ—అట్లయిన దోలుత నీకుపకారమొనర్చెదనంటిని. కాన, నా
పుత్రుని నీకుఁ బరిగనుండ నియమించెదను.

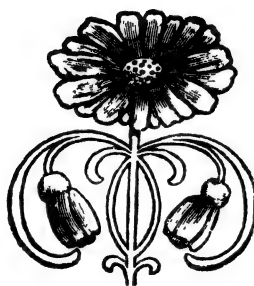
గీ. కాననేగుమువలదింక ♦ కలఁతనొందఁ
దీరునీకోర్కె తప్పక ♦ ధీరచరితుఁ
డైనయాతనిఁ జేపట్టి ♦ తనరునట్లు
వరమునిచ్చితిఁ గైకొమ్ము ♦ వనిత! పొమ్ము.

గం—మహాపృసాదము.

గీ. సెలవు నెనఁగఁచు పోయెదఁ ♦ జంతవీడి
 ధన్యనై తినిమిముఁగాంచి ♦ ధర్మమంచు
 ఫలముఁగూర్చెచు భారము ♦ భావమందు
 మఱువకుందురుగాక యో ♦ మాన్యచరిత.

(నిష్క్రమించును.)

(తెరవడును.)

శుభమస్తు అవిఘ్నమస్తు.

భీష్మ పరిజ్ఞానము

ద్వితీయాంకము.

ప్రదేశము.—రాజసాధము

(ప్రదేశము.—ప్రతీపుడు పుత్రుడగుశతనునితో)

ప్ర—కుమారా! ఏ మిదివఱకే వృద్ధులమై, తపమాచరింప, నిరణ్యములకేగితిమి. కాని, కొఱియొకకలంబున విల్లుతిరుగుబుతునికై తలపడి, దేశములన్నియుఁ జాట్టినచ్చి, తుదకుఁ గొంతకాలమునకు నిన్నుఁ గంటిమి. నీకుఁ బ్రాయమువచ్చువఱకు వేచియుంటిమి. ఇకనీరాజ్యభారమంతయు నీయదే.

శం—జనకా! మీయిష్టానుసారము వర్తింతును. కాని, మిమ్ములవీడి యెట్లు చరింపఁగలను?

ప్ర—అదియునుసహజమే. నీకొకసంగతి నేకాంతముగఁ జెప్పవలసియున్నది. దగ్గరకురమ్ము. ఈపు కాననమున కేగినవేళ నొకయువతికన్పట్టెను. ఆమె నిన్ను వలచినచ్చిన, నేమియు నడుసెప్పుక కూడి నుఖించుచు. ఇదియేనాకోరిక.

శం—(తనలో) ఏమిది? కాంతయెవఁడెయో నాకొఱకు వనములవేచియుండుట. ఎంతయు నాశ్చర్యము కలుగుచున్నది. ఏమైనను తండ్రియాజ్ఞను దలఁదాల్చుటయే కర్తవ్యము. (ప్రకాశముగా) నాయఁగారూ! అజ్ఞకు బద్ధుడను.

గీ. జనకునాజనదలదాల్చి ♦ జరుపనగును
 గాక మీరుట శక్యంబె ♦ కరుణజూపి
 తగినపనులనునియమింప ♦ దలచుచుండు
 గాని వేటుగ నెంచునే ♦ కన్నతండ్రి

ప్ర—కుమారా! మేమికతడవునేయుటతగదు. పోయివచ్చెదము.

శం—శండ్రి! చిన్ననాటనుండియు నొక్క క్షణకాలమైన విడచియుండ
 నివాడ, నేడాది, నెట్లు మిమ్ములఁబాసి, వర్తింపనగును?

ప్ర—ఎన్నఁడైనవీడక తప్పనా? ఇందులకింతగ విచారింపఁదగదు.
 శాంతి నూనుము.

(నిష్క్రమించును.)

శం—నాజనకునిపల్కులదలఁప, నిండుకయూసవాడఁనుచున్నయది.
 ఎప్పుడావనితనుగాంచగల్గుదునో యని మనంబు తొందరిప
 చున్నది, ఎటులైన ద్వారితంబునఁ జోవయత్నించెదను గాక!
 సేవకా!

(సేవకుఁడుప్రవేశించి)

సే—దేవా! ఏమిసెలవు?

శం—సీవుపోయి, మంత్రినొకమాటు తోడ్కొనిరమ్ము

ప్రవేశము:—మంత్రి

శం—మంత్రిశేఖరా! రమ్ము. కూర్పుండుము.

మం—చిత్తము. ఏమియాజ్ఞ?

శం—ఒకమాటువేటకై, యడవికేగ బుద్ధివాడమిది.

మం—రాజులకుండఁదగుఁ శోరికయేకదా.

శం—కాన, సందులకుఁ గావలసినయత్నము లొనరింపనాజ్ఞాపింపుము.
మం—చిత్తము.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు)

(తెరపడును.)

అంతః

ద్వితీయరంగము.

అరణ్యసీను.

ప్రవేశము:—శంతనుడు.

శం—అహ! నేడెంతయు వినోదమయ్యె. వేటయనిన, నిందులకే, రాజులెల్లఁదహతహాళుడుచుందురు. క్రూరమృగములనెల్లఁ దునుమాడితిని. సేవకులందఱు చెల్లాచెదలైరి. ఇంకను బ్రాద్దెంతయోకలదు. కాన, నిండున్నవిశేషముల నరయుచుఁ గొంతకాల మిటు విహరించెదను.

(ఇటునటుసంచించుచు.)

సృష్టివైచిత్ర్యమెంతయు వర్ణనాతీతముకదా.

సీ. ఎచ్చోటఁగాంచిన ♦ నిచ్చతోవర్తించు

ఘోరమృగావళుల్ ♦ గోచరించు

అదియునివాసమై ♦ యలరునెల్లప్పుడు

నాహారమయ్యెడు ♦ నట్టిజంతు

సముదాయమీవన ♦ సంచారమొనరింప

ధీరత్వమడుగంటు ♦ దిగులుతోచు

వాసయోగ్యముకాదు ♦ వసియింపనరులించు

నెట్టులోర్తురొమది ♦ నెన్నవశమె

గీ. సృష్టివైచిత్ర్యమెంతయో ♦ చూడఁజూడ
 వింతగొల్పుచునుండెను ♦ విబుధులైనఁ
 దెలియశక్యంబె ధారాజ్ఞ ♦ తేటపడున
 కనులఁగనుచు సంతసమును ♦ గాంచవలయు.

(ప్ర)వేశము.—గంగ స్త్రీరూపమున)

శం—(ఆశ్చర్యముతో) ఎవ్వరీవనిత? ఇట్లొంటరియై, చరించుటకుఁగతం
 బేమియో? ఈమెవన దేవతయో? కాక దేవభామినియో? లేకున్న
 నిట్టిసౌందర్యమున నలరారు వనితలుభూలోకముననుండురా?
 (ఇచుకయూలోచన నభివ్రుంచి) రంభ, యూర్వసులలో నొ
 క తెయై యుండునా? హృదయమా! యిండుకశాళుము ఏలనిం
 తయాందోళనము? వాలోనేదితగఁ గుండనేల? దగ్గరకుఁబో
 యి యరసెదఁగాక.

(అవి కొంచెము దాపునకేగును.)

గం—(తనలో) ఈశంతనుఁడు నన్నుఁగొంచినంతనే మనముచలించి,
 మన్మథ బాణపరంపరలచే సొక్కుచు, డాయవచ్చుచున్నవాఁడు.
 తొలుతఁ గొంతకాల కూపనఁజేసి చూచెదను.

(నాలుకంటి యీతనిఁజూచి, యింకొక ప్రక్కకుమరలును)

శం—ఏమి? ఈకాంత నన్నుఁ జూచుటతోడనే, క్రోధగటఁగొంచి మర
 లినది. ఆచూపులకర్థమేమైయుండును?

గీ. మోహమువెలిఁబుచ్చ ముదిత ♦ ముద్దుమోముఁ
 జూపి, తూపులఁబరపెను ♦ సొబగుఁదోప
 నేమిహేతువా? వలపుచే ♦ నిట్లుకనెను
 కాక, నామదికలఁగుట ♦ కతనఁదలపా.

(మరలనావైపునకుఁజూచి) లేనవ్వుమోమునఁదోప, నడుమ

నమమ, నన్నుఁ దిలకించుచు, నేనుతిరిగిచూడగ నే. తానుజూడ నట్లు నటించుచున్నయది. ఈచర్యలన్నియు మదనుని శరము లోయనునట్లు, పీడించుచున్నయవి.

గం—(తనలో) ఈరాజేంద్రుడంతకంతకు, విరహవారిధిని మునుఁగు చుఁ దనలోదాను దర్శింప మొదలిడెను. పనితలుముందుగవల చివచ్చిన బురుషులతిమిల్కనగఁ జూతురు. అందుచే ముందుగ నాతనిచే బలుకరింపఁబడి, నావాంఛ నెఱిగింతును. లేకున్న, నా యూహలకంతరాయమును నేనేకల్పించుకొన్న దాననగుదును

శం—(తనలో) ఇట్లు నాలో నేనుగుండుచు, సంశయించుచున్న నేమి ప్రయోజనము ? (అనిదగ్గరఁజేరి) (ప్రకాశముగా) పనితా ! నీవెవ్వరిదానవు? ఏకతంబున నిట్టి దారుణారణ్యంబుననొంటరి గఁ జరించుచుంటివి ?

గం—(సిగ్గునభినయించుచు) స్త్రీలనుగాంచిన పురుషు లూరక, యేది యో నెపమునఁ బలుకరింపఁజూతురు. (చిరునవ్వు మొలకలె త్త) ఏ నెవ్వరిదాననైనఁ దమకెందులకు ?

శం—ఎవ్వరిదాననని యడుగుటయే దోసమా ?

గం—దోసమని యెవ్వరనిరి ?

శం—నీ నుడువుల కర్థమేమి ?

గం—స్వాభావిక మిట్లుండెనని యంటిని. మీరలెవ్వరో యడుగ వచ్చునా ?

శం—ఏను శంకలనుడను నృపుడను. మృగయావినోదార్థమీ కానన మున కిరుదెంచి, కొంతకాలమిట విహరించి పోవుదమనియె శుతలఁపునఁ దిరుగుచుంటిని. అంతనిన్నుఁ గాంచి.

గం—మోహపాశ బద్ధులైతిరి కాఁబోలును ?

శం—(తనలో) ఈసుదతినిపుణత యెంతయుశోచనీయము. (ప్ర)కాశముగా) దాచనేల ? అగును.

గం—తమయక్కర తీరువరకును నరుతంబగు బ్రేమనుజూపుచుండురు. పిదప

శం—(తడఁబడుచు) అందఱు నల్లయుందురా ?

గం—ఉండకుందురని వక్కాణింపఁగలరా ?

శం—అదియునసాధ్యమే.

గం—(పోబోవును.)

శం—(అతురతతో) ఎటుఁబోవుచుంటివి ?

గం—నానివాసమునకు.

శం—(చింతాకాంతుడై తనలో) ఏమైనఁగానిమ్ము. నామనంబెఱింగించెద. (ప్ర)కాశముగా) సుదతీ! నాదొక కోర్కెకలదు.

గం—ఏమది ?

శం—తెల్పిన.

గం—(తనలో) ఇక తడవొచ్చి, యీతనిఁ జాములముంచుట పాటికాదు. (ప్ర)కాశముగా) రాజా! నీకోర్కెనుదీర్చిన, నాకోర్కెను సఫలమునర్తువా ?

శం—సందియమేల ? తప్పక నీయిచ్చవచ్చినట్లు వర్తింతును.

గం—నిక్కమేనా ?

శం—ముమ్మాటికిని సత్యము.

గం—అట్లైన దెల్పెద వినుఁడు. మీవలన నాకు జనించెడు పుత్రుల నాయిష్టమువచ్చినట్లుచేయ వరంబీయవలయును. ఎన్నఁడందులకెదురాడుదురో, యానాఁడె వీడిపోవును. అందులకు మీకం గీకారమేనా ?

శం—(తనలో) సుతులనేమిసేయునోకదా ! ఎట్లున శపథమొనర్చక
తప్పదు. లేకున్న సాంగత్యమే కలుగుట దుర్ఘటము. (ప్రకా
శముగా) అటులనే యొనర్చెదను.

(ఇరువురునుగలిసి నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయరంగము.

ప్రవేశము.—గంగ.

గం—ఇప్పటికి నాకోర్కెలన్నియు నెఱవేరినవి. తలచినట్లుగ నెనిమిద
వ పుత్రుడు జన్మించగనే, శంతనుడాతని మడియింపఁజేయ
వలవదని నుడువుటచే, నాతఁడీలోకంబున బెక్కుకాలముండు
టయుఁ గూడినది. ఇంతదనుక నత్రు శత్రువిద్యలఁగూడ నభ్య
సించి దినదినప్రవర్ధమానుఁడై, వర్తిలుచున్న నాయీబాలునెంత
కాలమిరీతినాయొద్దనుంచుకొనినను వ్యర్థమేకదా! కాన, నీమా
తాశంతనుండిచ్చొటకు వచ్చినట్ల 'డనే, యాతనికిచ్చివేయుదును.

(ధర్మవ్రతుఁడొక్కఁడోధనుర్విద్యానైపుణ్యమును వెల్లడించు
చుండఁ బ్రవేశము—శంతనుడు)

శం—(తనలో)

గీ. బాలుఁడీతఁడు చూపుల † బాహుబలము
వర్ణనాతీతమై యొప్పె † వసుధనిట్టి
తనయుఁగాంచి నఁ దంకుల † ధన్యతెంతో
ముద్దుఁగొనియెడ మెకమాటు † పోయివేగ.

(కొలదిదూరముననుండి) కొంతకాలమిట వేచియుండి, యాత

ని ధనుర్విద్యాపాటవమునుగాంచి, పిన్నుట నెవఁడో యరసెద
నుగాక. ఎంతయుఁ గన్నులపండు వగుచున్నది.

గం—(ధర్మవ్రతునిదగ్గరకుఁజేరి, శంతనునితో) రాజా! యీతఁడే మన
ముద్దులకొమరుండు. విద్యాపరిపూర్ణుడై వెలుగందుచుండెను.
ఇంతటిసొండియు నీతని నీయొద్ద నేయుంచుకొనుము. మనకిరు
వురకును సౌబంధ మిదివఱకేతీరెను. (పుత్రునివైపుఁదిరిగి) నా
యనా! ఈనాఁడాదిగ, నీవీతనికడనుండి, తగురీతిని పర్తింపుము.
రాజా! సెలవొసంగుము. ఈతఁడీపృథ్వి నెంతయుఁ బ్రసిద్ధిపడ
యుఁ బురుషుడగును.

(గంగనిష్క్రమించును.)

శం—ఏమి నాభాగ్యము. పుత్రకా! నీవంటి యసామాన్యధీరవద్యు
నిఁ గుమారునిగఁ బడసిన నాపుణ్యమేమని వర్ణింపఁగలను?
మహామిశ్ర పురమునకేగుదము.

(అనియిరువురును నిష్క్రమింతురు.)

శుభమును అవిఘ్నమును.

భీష్మ పరిజ్ఞా

తృతీయాంకము.

ప్రదేశము—సభామంటపము.

ప్రవేశమా—శంతనుడు, మంత్రి

శం—సచివవరేణ్య! ఎంతయో కాలమునుండి, సదయహృదయుడగు నీవు, రాచకార్యకర్త్యలోచనాపరుడవై మిత్రునికై వడి, సాహాయ్యమొనర్చుచుండఁ గనునంతసంబున నెట్టికొఱతఁసీనులేక, కడపఁజాలితిని. పరిపాలకులొకరియేమటిపాటుననున్నఁ బ్రజలనిందలకుఁ బాత్రులగుటయేకాక, దుష్టశిక్షకుడగు నా పరమేశ్వరుని యాగ్రహమునకుఁ జోటానంగిన వారలగుచుండుకదా! అందువలననే.

శం. దెందముకాంతిఁ బొందు నిది ♦ డీకృతమైన యరణ్య మట్లు యానందముడాయఁ దావెటచు ♦ నవ్వులనిందలుచేరఁ జూచునా క్రిందన లేకయుండనెడ ♦ గాంచగ రాజుకు నెట్టిచింతయో యొందునుజూడమిట్టివెల ♦ లెవ్వరిదాపునఁ జేర వెన్నఁచున్.

ఇట్టిచింతలనినుమంతయుఁ గనక, రాజ్యాధికారమంతయు

స్వేచ్ఛావిహారిమని తలచుచుందురు. పుత్రసంతతినిగల్గియున్న నేవేళనీమహాభారమును వీడబుద్ధివాడచునో యప్పుడే తన యుని బట్టభమృనిగఁ జేసి, సుఖంపనగుచు. పుత్రులఁగనినందుల కిదియేకదా ఘము.

సీ. చిరుతప్రియమునాఁడు ♦ చేరివేడ్కలరగ

ముద్దుపల్కులనెఱింగి ♦ మోహఁబుచ్చు

విద్యలందెనువేళ ♦ విజృంభణముకాగ

నుస్థిరధీరతఁ ♦ జూపుచుండు

యావత్సంతఁడై ♦ యలరెడుదినముల

సాహాయమొసరించు ♦ జనకునకును

కతివయదివసముల్ ♦ గడపివార్ధక్యముల్

గడపుబితునిజంతఁ ♦ గప్పివైచి

గీ. భారమంతయుఁ దాబూని ♦ భవహరమును

నిత్యసాభాగ్యమెయ్యెప్పు ♦ నీరజాక్షు

పాదసేవితుఁ జేయఁడే ♦ భవ్యచరితుఁ

డైనఁబుత్రిఁడుజనియింప ♦ నరయమిత్ర.

ఏలాళా! రాజ్యమును బాలింపఁదగుఁ గాలమింక నున్నను, సకలవిద్యాపారంగతుడై, వివిధోపాయంబులఁ బ్రజలఁ బాలింప శక్తి నొందియున్న, నాముద్దుల కొమరుండగు ధర్మపుత్రుని రాజ్యాభిషిక్తునిగఁజేసి, యీరాజ్యభారవహనక్షేత్రమును వీడి యానందమునఁ గాలముఁ బుచ్చు బుద్ధిగలుగుచున్నయది. ఇందులకు నీయభిప్రాయమేమి ?

మం—అర్యా ! మీరలెఱుంగని ధర్మములుకలవే ! తామనిపట్లాయవ రాజనందుల కర్హుఁడే కాని, యింత బాల్యమున నాతనిరాజగ నొనర్చుటకంటె దా మీరీతిని ధర్మానువర్తనలై కాలమును

గడపి తుదకు వార్ధక్యమున భగవధారాధనాప్రమత్తులగుచు,
దీనిని వీడిన నుచితంబని తోచుచున్నది.

శం—నాయందుండెడు వాత్సల్యముచే నిట్లనుడుంటివి. ఆతని నెక
మాటు పిలువనంపుము.

మం—సేవకా !

[సేవకుడు ప్రవేశించి] దేవా ! ఏమిసెలవు ?

మం—నీ వేగి రాజాజ్ఞనుదెలిపి యువరాజునిటకుఁ జొచ్చొనిరమ్ము.

సేవ—చిత్తము. [నిష్క్రమించును.]

[ప్రవేశము—దేవప్రతుడు]

దేవ—జనకా! పుత్రుని కృతార్థవందనములఁగైకొనుడు.

శం—ఇష్టకామ్యార్థసిద్ధిరస్తు. కుమారా! రమ్మిటు కూర్చుండుము.

దేవ—తండ్రి—ఏమియాజ్ఞ ?

శం—తనయా !

చ. కడపితినింతకాలమును ♦ గాంచుచుబిడ్డలకైవడిన్ ప్రజన్
కడపితినింద్రితేజమునఁ ♦ గావరమున్ దఱఁజేరసేకనే
కడుపగ నెంచితిన్ బిదపఁ ♦ గార్యకలాపమురాజ్యభారమున్
విడచియునిత్యమున్ మదిని ♦ వీడక కొల్పుచు నీరజాత్మునిన్.

ఇదియునుగాక,

గీ. ఎన్ని నాళ్లున్న జీవున ♦ కింతయైన

బుద్ధికల్గు నెకోర్కెల ♦ పుట్టినిల్లు

చేయుకొలదినిపాపంబుఁ ♦ జేర్చుచుండు

నట్టిపాపాలోకసౌఖ్యంబు ♦ నవలఁబుచ్చు.

కావున, నిన్నీ రాజ్యమునకుఁ బట్టభద్రునిగ నెనర్పనెంచినాడ
ను. అంతకుమున్నుగ నీవొనర్పవలసినఁ గార్యముకట్టికలదు. ఇంతద

నుక నెట్టియాటంగములఁ జెప్పినను, నీమనంబున కెట్టికష్టములుచుదో
వకుండుటకై, యూరటమొందియుంటిని. ఈమూరైన నడ్డునెప్పక, చెవి
జాల్చి, నన్నానందవార్ధిని జేల్చుము. అదేమంటివేని,

గీ. సద్గుణంబులనలరారు ♦ సన్నుతాంగి

మొక తెఱజేపట్టినుఖియింప ♦ నుచితమాను

గాక, పొట్వుగు నేయిట్లు ♦ కలఁతమొందఁ

జేయజనకుని పుత్రకా; ♦ చింతకాదె.

ధ—నాయనా! మీరిట్లునుడుపుట పాడియగునా? ఎదురాడితిని కిను
కఁబూనకయుందురుగాక యనికోరుచుంటిని. ఏనేడ? రాజ్యాభి
షేకమెచ్చట? కొంతకాలమిరీతిని మీమాటునడఁగియుండి,
మిత్రబృందమునుగూడి, స్వేచ్ఛావృత్తిని విహరించుచు, సం
తోషాతిశయంబుల మెలఁగక చుర్రరమగునాకీరాజ్యభారమేల?

సీ. భవదీయయాజ్ఞలన్ ♦ భక్తితోఁదలఁచాల్చి

మెలఁగునాకీరాజ్య ♦ మేలనగునె

తోడివారలతోయ ♦ ధోచితంబగునట్లు

యాటలందెడునాకు ♦ నవనినేల

నగునె?విద్యలనందఁ ♦ దగుకాలమిప్పుడు

గౌతూహలంబునఁ ♦ గాలమెన్న

దినమొక్కఁఘడియగఁ ♦ దేలిపొవుచునుండ

నగునెరాజ్యముఁబూన ♦ నార్యుయిట్టి

గీ. చిన్నతనమునగుర్భగ ♦ చింతయనక

పాడియేజనక రాజ్య ♦ భారమెంతొ

తెలిసియుండియుఁగియిమింప ♦ ధీరవర్య

వలదురాజ్యమదింకను ♦ వలదువలదు.

ఇఁ బరిణయమన్ననో, దానికినిగొంతగఁగువున్న, సంశోషదా
యకమగును. (అంతలవంచియూఁగకుండును.)

(సేవకుఁడొకఁడుప్రవేశించి)

రాజా! పౌరులుకొందఱేతొచి, దగ్ధవార్ధమువేచియున్నారు.

శం—సత్వరంబుగఁ దోడ్కొనిరమ్మ.

(పౌరులుప్రవేశించి)

పా—సార్వభౌమా! వందనములు.

శం—శుభమగు గాక. ఏమి? యింతయూదోశనకుఁ గల హేతువును
దెల్పి, నామదినిగుదురపఱుచును.

పా—మహాత్మా! ఏమని తెల్పుదుము.

సీ. క్రూరమృగానభుల్ ♦ కూడియుఁజెలరేగి

చిందరవందర ♦ చేయఁదొడఁగె

శం—కటకటా!

పా— కన్నుల ♦ గాంచుటయెతడవు

యెట్టిశూరులనైన ♦ నిట్టెచంపు

శం—అయ్యయో!

పా— రాజేంద్ర! ♦ యాత్రిదీర్ఘకయున్న

నల్లుతాళుదుమయ్య ♦ యీవెదిక్కు

శం—ఘోరముభరియింపఁ

పా— గూడునుకటవయ్యె

సస్యాదులన్నియు ♦ సమసిపోయె

శం— గీ. తెలియదాయెను టూరుచిం ♦ తిలుటమాని

చనుఁడువేగమె యేనును ♦ సాహసమున

దానుమవెడలెడఁడవికిఁ

పా— దోడులేక,

పోవవశమానె యిండ్లకు ♦ భూమిపాల.

శం—అటులైన నందఱముఁగలిసియే యేగుదము. మంత్రీసత్తనూ! వీరివంతులనన్నిటి వింటివికదా. సత్వరముగ వేటకువలయు సాధనములఁ గూర్చున్నావీంపుము. నేటిదినముననే బయల్పడలని శ్చయించితిని. వనుదిరిగివచ్చువరకు రాచకార్యములఁ జక్కవఱుపుము.

మం—చిత్తము.

శం—సేవకా! ఈపౌరులను దోడ్కొనిపోయి, తగురీతినిసన్నానింపుము. చాలతడవైనది. ఇకపోవుదము.

(అందఱునునిష్క్రమింతురు.)

(యవనికజారుచు.)

ద్వితీయరంగము.

(అరణ్యసీమనుయమునానదీప్రాంతము.)

(ప్రవేశము—శంతనుడు.)

శం—అహ! యాబెబ్బలికై యొంటరిగ నెంతదూరమే తెంచితిని? ఈ వేటతమకంబున, దాహమంతకంత కఠిశయించుచున్నది. ఈ నదీజలమును గోలి శాంతి నొందెదఁగాక. (అనినీటికైపోయి) ఈనదీప్రాంతమెంత రమణీయమైయొప్పుచున్నది. ఇచ్చోట నెంత కాలమున్నను దనివీలీరునా? ఇందుఁగొంతకాలము విహరించి, సేదఁదీర్చుకొనిపోయెదను. (అనియొక్కచోవిశ్రమించును.)
(ఇటునటుపరికించుచు, నావవైమత్స్యగంధినిగాంచి)

(అశ్చర్యముతో) ఈవిడ యెవ్వతెయ్యెయ్యుండును? ఇట్లాంటిగనీనావనుం

దుటకుఁ గతంబేమియ్యె? ఈవనితాశాందర్యమును వర్ణింప నా
యాదిశేషుడైన నర్హుడగునా?

సీ. నిండుచందురుఁబోలు ♦ నెమ్మొఱుఁదిలకింపఁ
బద్ధపత్రంబులు ♦ పడఁతికనులు
మేనుసోయగ మెన్న ♦ మిఱుమిట్లుకొల్పునా
మెరుగుతీగనుగూడ ♦ మించియొండె
మనుజశాంతయొకాక ♦ మగనివ్రాబంతియొ
నుదతిసొబగుజూడఁ ♦ జోద్యమయ్యె
కనుగవఁదిలకింపఁ ♦ గమలాకృతినిధిక్క
రించుఁతీరుననుండ ♦ రేయిబగలు

గీ. పాదసేవనుజేసినఁ ♦ బరమసుఖము
లందఁడగుఁగాదెయిహావర ♦ మండుఁగూడఁ
జేరిసుఖయింపకుండినఁ ♦ జింతలేల ?
బ్రదికియుండిన ఫలమేమి? ♦ పడఁతివీడి.

ఈపెపేరునక బలయయ్యె, నీనదీప్రవాహముననచ్చెరు వంద, నెం
తయు నిపుణత వెల్లడించుచు, నావనడపుచున్నయది. నివాసమెక్కడి
యో? ఈవనసీమయే కాపురమగునెడఁ గురూపులును, మోటుజాతి
వారునగు నీపర్యజలనమము, జలధరములచే గప్పఁబడియున్నఁ జంద్రు
నిచందంబున, నీపె లావణ్యము నిరర్థకమేకదా. జనసీజనకులెవ్వరో ?
ఈకాననమున నెచ్చోటఁగాంచినను నీబాలనుగనియుండునంతటి ధన్యు
లుందురని చోచకున్నది. (ఆలోచననభినయించి) కాకున్న, నీపడఁతి
రత్నమిటనుండుటకేమిపేతువు? ఈపెముఖపద్మమునం జూచినంతనే,
చేపట్టినుఖించిన, నాకీజన్మయేల యనిమనముతత్తరిల్లుచు, నెంత
యో దార్పయత్నించినను నిష్ఫలమగుచుండె.

గీ. మదనుఁడెంతయు కృతుఁడై ♦ మదిపగలఁచె
 నట్టఁగోర్తునుతాళంబు ♦ హెచ్చుదొడఁగె
 శరీరేడిసనువిదతాఁ ♦ జేరనియ్య
 కొనునె, లేకదూరునొమడి ♦ గూళనంచు.

ఏమైననునరే. ఏనేగి, యుదంతమంతయు నెఱిగి మనోభీష్మమును దీర్చు
 కొంచును. (అనిసమీపించి, తనలో) ఏమనిప్రశ్నింతును ?
 (ప్రకాశముగా) ఓనుండరాంగీ !

ఉ. ఎవ్వరిదానవీపుకుల ♦ మెయ్యెడి? తెల్పవెమోహనాంగిగో
 యివ్వధిరూపుమాసిచరి ♦ యింపగనేటికి? ధాతయాజ్ఞయో
 యివ్వనవాసమేతలఁచ ♦ నింపుగఁదోచెనొకాకయేలనీ
 యావనమంతయున్ వృధగ ♦ నన్వలఁబుచ్చుటపాడికాదుగా.

మ—(యించుకసిగ్గునభినయించును.)

శం—వనితా ! ప్రత్యుత్తరమియక, సిగ్గునొందుచూటివేల?

మ—అయ్యా ! ఏను పల్లెకులసంజాతను. సత్యవతియనుదానను. మ
 త్స్వగంధియనియును, యోజనగంధియనియును నామములుకల
 వు నాజనకుఁడు భోజనమునకుఁ బోవువేళల, నీనావనునడుపు
 చు, నాతనికిసాహాయమునర్పించుదును.

శం—(తనలో) ఈపెపల్కులకును, సాందర్యమునకును జాలవ్యత్యా
 సముగనున్నదే. తొలిఁజేసినపాపమనుభవింప నిట్టికులమున
 జన్మించియుండనోవు. లేకున్న బాల్యముననే, యాతనికిఁజిక్కి
 యుండుటనుబట్టి, పెంచిపెద్దదానిగఁ జేసియుండవలెను. ఎటు
 లైన నిక్కమునుగ్రహించెదనుగాక. (ప్రకాశముగా) ఓకన్య
 కారత్నమా! నీజనకునిపేరేమి?

మ—దాశరాజుండురు

శం—మీనివాసమిటకెంతదూరముననుండును?

మ—ఈనాపుననే

శం—మీజనకునొకమాటు చూపెదవా?

మ—బాటసారులనేకులు వచ్చెడువేళ నిచ్చోటును వీడియెట్లురానే
ర్తును? కొలదికాలమున నాతఁడేరాగలడు. అర్యా! లామె
వ్వరోయడుగవచ్చునా? మాజనకునితో బనియేమి?

శం—నానామము శంతనుడందురు.

మ—(తలవంచి) మిమ్ములగూర్చి మాతండ్రి యెన్ని సౌతడవులునుడి
వియుండెను. మహారాజా! వేటుగ భావించితిరస్కరించినందుల
కు క్షమించెదరుగాక.

శం—ఇందుఁదిరస్కారమేమికలదు? తలిదంపులయొక్క యాజ్ఞకు
బద్ధులైవర్తించుటయే బిడ్డలకువిధి.

మ—రాజా! సెలవొసంగును (అనియటచుడిపోవును.)

శం—మదనతాపమంతకంతకుఁ బ్రజ్వలిల్లజొచ్చెను. ఈనాతిని విడిచి
యొక్కక్షణకాలమైన ననువుల భరియింపజాలను. ఏమిసేయు
దును?

(అనితలచుచుండఁ బ్రవేశము:—దాశరాజు)

దా—రాజా! వందనము.

శం—శుభముచేకూరుచుగాక. నీపేరేమి?

దా—(వినయముతో) దాశరాజునకును అయ్యా! ప్రజలకురాజేదైన
ము. క్రూరమృగముల నెల్ల నుక్కాడి, యరణ్యావాసులచిం
తలఁబోదోల, నేతెంచి, యపాయములఁ దొలఁగజేసిరి. మ
హాత్మా! మిమ్ములఁ గొనియాడనేనెంతవాడను?

శం—రాజధర్మానుసారముగ వర్తింపఁదాశ్చర్యమేమి? సత్యవతి నీ
కన్న పుత్రికయేమగునా?

దా—కాదు.

శం—(తనలో) నేననుకొనినట్లేయ్యెడిది. (ప్రకాశముగా) కాకున్న.

దా—ఒకానొక సమయమున గొందఱుజాలరులు వేటకుఁబోవ' నొక మత్స్యము వారికిఁజిక్కె. అదియు సాధారణపుచేపవలెగాక, మిగులఁ బెద్దదగుటఁ జేసి, కానుకగా వాకొసంగిరి. ఏమనుదానిని జేచ్చుచూడ, గర్భమున నొకపురుషుఁడును, నీవత్తయుఁ గానవచ్చిరి. అనపత్స్యఁడగుటచే గడుగారాబమునఁ బెనుకొనుచు, వాపురుషుని మత్స్యదేశమునకు రాజుగఁజేసి, యీమెను నాయొద్దనేయుంచుకొంటిని. అందువలననే యీమెకు మత్స్యగంధియనుపేరొసంగఁబడెను.

శం—పరిణయమాచరింపక, యింతకాల మెందుల కుపేక్షించితివి ?

దా—తగినవరుఁడు దొరకకుంటచే.

శం—(తనలో) వీరితినామందరిని వాకిమ్మనికోరువాఁడ? ఒక వేళయూడిగిన నందులకొడంబడునో లేకుండునో? అయిననడిగిచూచెదనుగాక (ప్రకాశముగా)

గీ. సోయగంబునమించెను ♦ సుదతిసురల

సిద్ధసాధ్యకన్యకలను ♦ జేసిసుఖ

మందనిచ్చుతోనుంటినే ♦ నవనిపాల

యార్తిదీర్పగ వేడెడ ♦ నతివనెసంగి.

దా—(ఆలోచననభినయించి యూరకుండును.)

శం—ఏమి? దాశరాజా! మాటాడక యూరకుంటివి? పరిణయమాచరింపనివ్వ పడకుంటినా?

దా—వివాహ మొనర్పక, యింకయు నెంతకాలముంచఁగలను. ఇప్పుటి కే చాల కాలయాపనమైనది.

శం—అయిన, వాకొసంగుట నీకయివ్వమా?

దా—సకలైశ్వర్యములందులతూగుచు, రాజాధిరాజులగు, మీరలేవ
చ్చిబాలికనడుగుటచే నెంతయు ధన్యుడనైతిని.

శం—అట్లేయైననిక సంశయమేమి? నీమనోభీష్టమును దెల్పుము.

దా—తెలిపిన నందులకు సమ్మతించురో? లేక యాగ్రహచిత్తులగుదు
రాయని, వెఱచుచున్నాడను.

శం—అట్టిశంకనినుమంతయు నెడదాల్చక త్వరితంబునఁ దెల్పుము.

దా—రాజా! అట్లెనఁ జెప్పెదనాలకింపుడు.

చం. మది నొక చింతకల్గెవని ♦ మానవనాధయభీష్టమున్ననీ
నుదతికెఁబుట్టుఁబుత్తునికి ♦ సోయగ మొప్పుగ రాజ్యసంపదన్
పదపడియాయగన్ దగిన ♦ బాసయొనర్చుముకన్యనిత్తునా
యెడఁగలకోర్కె తీరుగద ♦ యీర్ష్యల వేటికి సైపుమీకృపన్.

శం—(నిశ్చేష్టుడై నిలువఁబడును.) (కొంతవడికి) ఇంతకుఁబూర్వమే,
నా జ్యేష్ఠపుత్రుఁడగు ధర్మపుత్రునకుఁ యావరాజ్యపట్టాభిషేక
మొనర్చితిని. ఆతఁడొచ్చి యింకొకని రాజుగఁ జేయుట కెట్లవ
డును? ధర్మవిరుద్ధముకాదా? పాలకుడే యన్యాయమునకొ
డంబడిననిక సామాన్యపునరులమాటఁ జెప్పవేటికి? ఇదితక్క
వేఱొండు వరము కోరుము. నీయిచ్చవచ్చినట్లు చేయుదును.

దా—ఇదియేనాకోరిక. తదితరమేమియు నగత్యములేదు.

శం—(చింతనెందుచు మదిని)

నీ. రమణిని జేపట్టి ♦ రతికేళిఁజేలెడు

భాగ్యమబ్బునటంచు ♦ భావమంది

సుందరాంగిని జేరి ♦ శోభఁగాంచెమమహా

ఫలమెంతోయనీయెడఁ ♦ బల్కుచుండి

పంకజాక్షిః బాంది ♦ పలు తెఱంగులముద్దు
ముచ్చటలాడుచు ♦ మురియ నెంచి
నుదతినివరియించి ♦ సోయగ మేపార
నిరతమునుఖయించి ♦ నెనరుఁగాంచ

గీ. నుంటియాశలన్నియునడు ♦ గంటనకట
యెట్టులోర్తునుగతియేమి? ♦ యింతివీడి
యనువులవిపాయకుండునె ♦ యార్తిదీర్చి
కాచువారెవ్వరింకనా ♦ కాంతకన్న.

ఏమిసేయువాడ? ఇకనాకీపుట్టువునకు సౌఖ్యసంతసములు రెం
డునుగఱవయ్యెను. ఏలనాకీనాడి వేటాడనిచ్చవోడమెను? ఎం
దులకింతదూర మొంటరిగ నేతెంచితిని? ఈనుందరీదర్శనమేలకా
వలెను? ఎంతయుసంకటమగుచున్నది. నాకీతఁడెదురాడి, యి
ట్లుప్రతిసఁ దాల్చునని, తొలుతనెఱుంగఁజాలనైతినిగదా. హా!
మదనా! నీకింకను యీకరిహాసములేటికి? నీకును నాకును జా
లదూరము. నాదఱి జేరకుము. వీరీతిఁ బట్టణమునకుఁ దిరిగిపో
గలను?

దా—రాజా! నెలపునెసంగుడు. సోయివచ్చెదను.

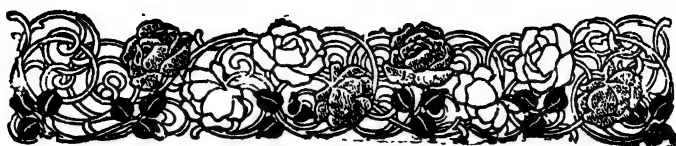
(నిష్క్రమించును.)

(ఇంతలో సేవకులేతెంచి, శంతనునకు సేదఁదీర్ప మొదలిడుదురు)

శం—సేవకులారా! నేడేకతంబుననో, కడుబడలిక కల్గినది. పట్టణం
బునకుఁ బోవుదములెండు.

సే—చిత్తము.

(అందఱును నిష్క్రమితురు.)

శుభమస్తు. ఆయుష్యమస్తు.

చతుర్థాంకము.

ప్రదేశము:—రాజభవనమున నొకచావడి

ప్రవేశము:—ధర్మప్రభుడు.

ధ—అహ! ఇంతదనుక నెంతయునృత్యుడనై యుంటిని. నాజనకుడు మొన్నటిదినమున మృగయావినోదార్థము యటస్థిలికేగి, వచ్చినదాది సభామంటపమునకురాక యెల్లవేళలఁ జింతా క్రాంతిఁడై యెందువలననో శయ్యాగ్రహమును వీడకుండెనని యిప్పుడే సేవకుడు తెల్పియుండెను. మిత్రులగూడి, సుతరచింతలులేక యాటలయందే నిమగ్నుడనైతిని. ప్రీతిదినమును నన్నుబిలువనంపి కడుగారాబమున ముద్దుముచ్చటలాడు నాజనకుడినడుమఁ జేరఁబిలువకుండుటకైనఁ గారణమరయనైతిని. ఏమియో, యత్యవసరమగు రాచకార్యములందుండి యుండుటచేఁ దీరిక లేకుండనేమో యనితిలఁచితిని. అట్లుకాక, వేఱొకరీతియయ్యెను. ఇకనైన బాగొనర్పక, యాతనికడకుఁ బోయెదఁగాక (అనిపోవును.)

(తెరవాలును.)

శయనగృహము.

ధ—(నిద్రించువానిరీతి నున్నదండినిజేరి) నాయనా ! నాయనా
(అనిపిలచుకలుకకుంటఁజేసి)

జనకా ! మీరిట్లుద్భ్రాంతాపరులై శయ్యనువదలక సాక్షు-
చుండుటకుఁ గతంబేమి ? నన్నుఁగాంచినంతనే ప్రేమాతిరేకంబున దగ్గ-
రకుఁజరి ముద్దుఁగొనుచుండెడివాఁడవు. నేఁడెట్లు కినుకఁబూనుట కేనున-
ర్చిన యపరాధమేమి ?

సీ. జనకుఁడన్న నుదైవ ధీ సముఁడని మనమున

భక్తితోఁ గొల్పుచు ధీ బరగుచుంటి

ఎద నొత్తదయఁబుచ్చి ధీ యాదరింతురొయంత

యణకువఁబూని నే ధీ నలరుచుంటి

ఏక్షణంబునమిమ్ము ధీ వీక్షింపకుంచునో

సకలంబుశూన్యమై ధీ సొస్మరించు

ఎగతాళిక్రైశను ధీ నెదురునుత్తరమీయ

సాహసింపనుగద ధీ సచ్చరిత్ర)

గీ. అట్టి నాయందు నేఁడెట్టి ధీ యలుకఁబూన

హేతు వేమియొ తెల్పి నీ ధీ యుచ్చవచ్చి

నట్లుదండించి కృపఁజూడ ధీ నధికవినయ

బుద్ధివేడఁదఁగావవే ధీ పుత్రునింక.

శం—పుత్ర)కా ! సీయందెన్నఁడైన నట్టి దోసముంచునా ?

దే—అట్లయిన నేనెంతయు ధన్యుఁడనైతిని.

ఁ. చేటగునంచు నెంచకను ధీ కేరగ నెంచిరొ శాత్రువులయనిన్

పాటవ మొప్పుగన్ దునిమి ధీ భారముమా న్నెదఁ బంపవే ననున్

యాటలనాడఁజూచిరొకొ ధీ యాసలఁజూచ్చియుఁ బోవఁజూచియే

మాటనఁదాగియున్ననను ధీ మానము మానుము చంపితిరెదన్.

శం—నీవంటిశౌర్యవరాక్రిమశాలి యగునుతుండొండ నేరాజులుడాయ
సాహసించుదు ?

దే—మతేకతమునన్నిట్లుంటిరో తెలుపవేడెదను. అంతవరకును నామది
కలతనొందుచుండును.

శం—కుమారా ! నీవేకపుత్రిఁడవగుటచే నింకను సుతులఁగవబుద్ధివొ
డమనది.

దే—నాయనా ! ఇంగులకింతగఁ జితమొందనేల ? నిరుపమాన లావ
ణ్యవతియు, సద్గుణాలంకారిణియు నగునొక కన్యకారత్నమును
బరిణయచూడి నీయభీష్టమును దీర్చుకొనక యీవంతలేటికి ?

శం—(తనలో) ఏనేరీతిని నామనోభీష్ట మీతనికిఁ దెల్పుదును ? ఒకవే
ళ వెలిఁబుచ్చిన నెడంబడునా ? ఒడంబడినను మది నన్నెంత
గదూరునో ? సదయహృదయుఁడును బితృసేవాపరతంతుఁ
డునగు నీతనిమదిఁ గల్త్రబుచ్చుటకంటె నేనిట్లు వ్యధమొందుచుఁ
గాలమునుబుచ్చుటయే శ్రేయోగాయకము—

ధ—తండ్రి ! ఏల ? పృథ్వుత్తరమీయక యూరకుంటిరి ?

శం—పిన్నుటఁజెప్పెదను. సభాసలికేగి రాచకార్యముల మంత్రికి సా
హాయమొనర్చుము.

ధ—(మనంబున) ఈతఁడొందువలననో తనమనోభీష్టమును నెఱింగింప
శంకించుచున్నవాఁడు. ఎంతవేడినను నిష్ఫలమగుచున్నది. ఈ
విషయ మేమైన మంత్రిపుంగవునికిఁ దెలిసియుండనేమో ? పో
యి యరసెదను. (నిష్క్రమించును)

(యవనిక జారును)

ద్వితీయరంగము—వభామంటపము.

—అంతః—

(మంత్రియు, మఱికొందఱుద్యోగులునుండ)

ప్రవేశము:—ధర్మవ్రతుడు

మం.—యువరాజా ! అభివందనము.

ధ—(ఉచితాసనాసీనుడై) మంత్రి! శేఖరా ! మజ్జనకుం డగుశంతను మహారాజు సభాస్థలికిరాక చింతాకాతుడై యెల్ల వేళల శయనించియుండుటవిని తత్తరంబునఁబోయి యెన్ని విధములఁబార్ధిరించినను గారణమును జెప్పకుండెను. అందుచే నాకినుమంతయు శాంతి కల్గుటలేదు. అందులకుఁగల హేతు వేమియో తెలిసియున్న సత్వరబునఁ దెల్పుము.

మం.—యువరాజా ! పోలుత నేనును గ్రహింపనేరక తర్కవితర్కంబులకు లోనై యానాఁడాయనఁగూడి వేటకేగిన సేవకుల విచారింప వెల్లడియైనది. అది నీకుఁజెప్పిన నట్టి కఠిన్యమునుబూనెదవ్రా యని నీజనకుఁడు తెలుపకుండెనుగాఁబోలును.

ధ—ఏమి? ఆతనియా జ్ఞానుసారముగవర్తించి మెప్పువడయుటకుమారుగఁ గినుకఁబూనునంతటికృతఘ్నుడవా ?

మం.—అట్టివాఁడవు కావని యెల్లఁజెఱుంగుదురు. ఆజన్మఁడు వేట సాగించి దప్పకకై యమునానదికిఁబోవ నచ్చోట నొక కాంతారత్న మాతనికంటఁబడెను. ఆమెనువరింపనిశ్చయించి యా పెజనకుం డగు దాశరాజుకడకేగి యడుగ నావనితయందాయనకుదయించి పానికి రాజ్యాధికార మొసంగిన నిచ్చెదనని నుడివెనఁట. అందుచే నేమియును దోపక యావనితామోహమునదగుల్కొని విరహవేదనానివర్ధనండుడైయుండెను.

ధ— (నవ్వుచు) ఇదియేనా! నాజనకుని సంతాపమునకుఁ గారణము. అప్పుడే యాదాశరాజుసంబుచు స్పృహఁజిచి తనకోర్కెను సఫలముఁ జేసికొనిన నేను వేఱుగ భావించునా?

గీ. తండ్రికోర్కెనుదీర్చని ♦ తనయుఁడున్నఁ
బరిమళము లేనిపుష్పంబు ♦ పగిదియిలను
వృద్ధమగుఁగాదె తనువేల? ♦ వాఁడెలేల?
జన్మమెత్తినఫలమేమి ♦ జడునిభంగి.

కావున మనమీదినముననే బయలు వెడలి యాయరణ్యమునకేగి దాశరాజునొడంబఁజిచి యాపెను దోడ్కొనివచ్చి మాలెండియభీష్టును నరవేర్చుదము.

మం—(తఁలో) పితృభక్తియన నిదియేకదా. తనజనకునిమెప్పింపఁ దనకుఁజెందఁదగు రాజ్యాధికారమును నేడే వీడుట కుద్యుక్తుఁడయ్యెను. భూలోకంబున నిరంతర మీతనినామము వరలుచుండుననుట నిక్కము. ఇట్టిపుత్రులఁగనిన జననీజనకుల పుణ్యమంతముకదా! (ప్రకాశముగా) యువరాజా! మీయిష్టానుసారము నేడేపోయివత్తము. సభసాలింతమా?

ధ—మంచిది. (అందఱును నిష్క్రమింతురు)

తృతీయరంగము

దాశరాజగృహము

దా—నామొద్దుపట్టి నీయకుంటినని శంతనుఁ డెంతయఁలిగియుండెనో? అయిన నేమిసేయునాడ? ఎట్లులైన నాతనికియుటయే ముఖ్య

ము. తండ్రికోర్కాను దెలిసికొనిన ధర్మవ్రతుఁడూరకుండునా?
ఇంతకును భగవదాజ్ఞ యెటులుండెనో?

గీ. యత్న మొనరింపఁదగుఁగాని ధ యాచరింప

వశమె ? మానవులకు నెందు ధ వాసుదేవు

శోడుకల్గిన సమకూరు ధ దుర్బుటంబి

దియని తలపోయె : పనినే ధ దియునులేదు.

(సేవకుఁడు వ్ర)వేళించి) అయ్యా శంతనమహారాజుగారి పుత్రుఁడగు
దేవవ్రతుఁడను నాతఁడు మంత్రి మొదలగువారినిగూడి దర్శనార్థ
మేలెంచెను.

(దాశరాజెదుతేగి శోఢ్కొనివచ్చి సన్మానించి)

దా.చ. కుశలమెరాజపుత్ర! జన ధ కుండునుక్షేమమె? పాలితుల్పదా

వశముననున్నవారుకద ధ భారము రాజ్యము పాలనంబునన్

కుశలతయొప్పనేలఁ దగుఁ గోపముఁజూపి

ధ—అందఱును క్షేమంబుగనున్నవారలు. పాలనమున నెట్టికొఱ

లనులేక నిరాఘాటముగ జరుగుచున్నది. మేముక కార్యార్థ
మేలెంచియుంటిమి.

దా—అదేమియు వేగమునఁదెల్పి నన్నుఁ గృతార్థుఁడేయవేడదను.

ధ- సీ. వేటకైచనుదెంచి ధ వింధ్యాటవింశేరి

కాంచె నాజనకుఁడు ధ కాంతనుక తె

దా— వినియుంటి నాపెయ్యె ధ వెలదిసత్యవతియు

నాకుముద్దులపట్టి ధ న్యాయశీల

ధ— శంకనొందెదవేల ? ధ శంతనుఁడంతటి

రాజరాజేంద్రుఁడు ధ రమణిఁగోర

దా— కడఁతికిఁగల్గినఁ ధ బట్టికెరాజ్యంబుఁ

గట్టనెంచి నెట్టిశం ధ కలునులేవు

ధ—గీ. సంశయింపకు దాశరా † జ్యో వినుమ
యెవఁడుజనియించునాపెకు † నిలనునేలు
నట్టిజగదీశుడైయొప్పు † ననవరతము
వలదురాజ్యంబునాకును † వసుమతీద్రీ.

దా—నీపితృభక్తియెంతయు శోచనీయము. ఎంతయు నాదార్యవంతుడవుకదా. అయిన నెక్క సంశయము మాత్రము మదిని గలఁచుచున్నది.—

ధ—ఏమది ?

దా—ఈపు నిత్యసత్యవృత్తుడవగుటచే నీవాడినమాటను జవదాటవని నమ్మికకలదు. కాని, నీకుజనించుఁబుత్రి లంతటిబుద్ధిశాలురగు దురని యెట్లునమ్మగలము?

ధ—అట్లయినవినము. భూమ్యాకాశములును, సకల దేవతలును నా త్కులుకాగాఁ బ్రతిజ్ఞ నొనర్చుచుంటిని.

చ. జనకునికోర్కె నెంచిమది † జన్మముపావనమొందునట్లు నీ
జనపతులెల్లరున్విసంగ † సత్యముపల్కెద దాశరాజ నే
ననవరతంబుదల్పగల † నైననుబెండిలియాడఁ దప్పినన్
కనికరమింతలేక యుప † కారినిజంపినఁ బాపమొందెదన్.

(ఎల్లరాశ్చర్యనిమగ్ను లగుదురు. దేవతలుపుష్పవర్షమునుగురిపింతురు.)
భీష్మప్రతిజ్ఞ నొనర్చెనుగాన భీష్ముడనుపేరను బరఁగుఁగాత.
(అనియశరీరవాక్కు విసఁబడును)

దా—అహ! ఏమి నీకృతజ్ఞత. ఇఁకఁదడవేల? నాపుత్రిక నెంతయుఁ బ్రీతితో నొసంగెదను.

ద—మేమిప్పుడే తరలిపోయెదము.

దా—అయ్యా! నాయుండనురక్తులై నేటినినమున మాత్రమిచటనువిడిసి, నన్ను బావనునిగఁజేయఁబ్రార్థించుచున్నాఁడను.

ధ—ఇంచులకింతగ వేడనేల? నేటికిచటనే గడవెదము.

(యవనికజారును)

(అంతఃపురమున సత్యవతి, దాశరాజు)

స—జనకా! నేడేలకో మిమ్మునుగాంచ నించుక విచారముననున్నట్లు సూచించుచున్నది.

దా—తల్లీ! చిన్ననాటనుండియు నినుఁగడునాదరముతోఁ జెంచి, యంతదనుక నెక్కఁగఁకాలమైన విడనాడి యుండకపోవుటచే నికముందెట్లు కాలమునుబుచ్చనగునోయని చింతిలుచున్నవాఁడను.

స—(తిండి)పల్కులగ్రహించి తలవంచియూరకుండును.)

దా—అమ్మా! శంతనుమహారాజును గాంచియుంటివికదా!

స—(సిగ్గునభినయించుచు) చూచితిని.

దా—ఆతఁడెల్లవిధుల నీకుఁదగినవరుఁడని, తలంచి, నిన్నాతనికొసంగి పరిణయసూచరింప నిశ్చయించితిని. ఆతనికి దేవప్రతుఁడను నెకపుత్రుఁడుకలఁడు. కాని నీయందుద్భవించిన వానికిరాజ్యమొసంగునట్లు శపథ మొనర్చినారా! తల్లీ! యెల్ల వేళల సదయహృదయవై వర్తించుచు బుట్టినింటికిని, యత్నింటికిని, పేరుప్రతిష్ఠల తేవలెను. నీకుఁ దెలియనినీతులుకలవా? అయినను నాకు విధికృతమగుటచేఁ దెల్పితిని

స—(కన్నులనీరునుంపుచు) నాయనా! అటులనే వర్తింతును. మిమ్ముల నెట్లుపాయనోపుదును? తిండి! దూరమందున్నను, మఱువకుండువుగాకయని కోరుచుంటిని.

కుభమస్తు అవిఘ్నమస్తు.

భీష్మ ప్రతిజ్ఞ.

పంచమాంకము.

ప్రదేశము:—కేళి కాగ్ధవాము.

ప్రవేశము:—శంతనుడు, మత్స్యగంధి.

శం—(మత్స్యగంధిహస్తమునుబట్టుకొని) కాంతా! జనకునిసుఖమే తనకు సుఖకరమనియు, జనకునియాహ్లాదమే తన కాహ్లాదకరమని నెంచి యిహలోకసౌఖ్యములకెల్ల నాటపట్టగు పరిణయమును వీడి, రానున్న రాజ్యాధికారము నిందుకయు లెక్కింపక, చేతులారఁజొట్టుకొని, బ్రహ్మచర్యవ్రతమునుబూనిన మదీయ తనయుని సద్గుణపరంపరలచేత నేకదా నిన్ను జేబట్టి సుఖించు భాగ్యములభించెను. అందువలన నే యాతనికి భీష్మఁడనియెడు ఓటుదాంకితమును మృత్యువారని స్వాధీనమున నుండునట్లును వరంబులీయఁబడెను.

గీ. కలదొకొజగంబునందిట్టి ♦ కరుణయందు

జనకుకైబ్రహ్మచర్యంబు ♦ దానుబూని

చేతనున్నట్టిరాజ్యమే ♦ చింతశీక

పోవిడచియనంతభ్యాతి ♦ బాండుటరయ.

నీజనకుఁడెట్టికఠినహృదయుఁడు. తనంతలఁదాను వలచివచ్చిన నెందైన నవమానము ఘటించుననుటనిక్కము.

మ. — నాథా! కఠినాత్ముడని యీతనిదూషించిన నేమిఫలము? పుత్రిక
ల శ్రేయముగోరని పురుషులుందురా ?

శం. — పేమయుండిన నుండవచ్చును. కాని యిట్టియసాధ్యమగుఁ గో
రెల్లఁ గోరుటయా ? ఒక వేళ నాపుత్రుఁ డిందులకొడంబడకు
న్న నీయంబండెడు పేమాతిరేకంబునఁ గుందుచుఁ దుదకు
నామమాత్రావశిష్టుడనగుటయే కర్తవ్యమైయుండునుగదా.

స. — పాపము శమించునుగాక. ఈయమంగళపువాక్కులే?

గీ. సుఖము నైననుమఱియెట్టి ♦ దుఃఖమైన
ననుభవింపక చెల్లునే ♦ యాదిదేవుఁ
డంతవాఁడైనబ్రాజేశ ♦ యవనిబుట్టు
టర నుగర్మననుభవింప ♦ నగునుగాదె.

ఇదియుఁగాక జరగినవాటికి యాలోచనలే?

శం. — పేయసీ! తాకినంతనే కందునేమోయని శంకవాడమెడు నీయీ
మృదుకరంబుల నావలనెల్లునడపఁజాలితివోకదా. రమణీయంబు
గునట్టి సాధోపదిభాగముల వసియింపఁజాలు నీవాఘోరార
ణ్యముల నెల్లునంచరించితివి? చిలుక పలుకులకీ యదతిపడునం
తటి కోమలహృదయ వేరితిఁ గ్రూరమృగా రావంబులఁ జెవిదా
ల్పనోపితివి? చూచితివా? అవన్నియు నేడు కలలోనివార్తల
యొనుకదా.

మ. — ప్రాణేశ్వరా! మిముఁబోలురాజాధిరాజులఁ గూడుభాగ్యములభిం
ప నేమికోఁతలుండును ?

సీ. కఠినంపుతానేల ♦ గలకాననంబులు

ఉద్యానవనములై ♦ యువిదకమరె

కాంతారవాసంబు ♦ కలలోనివార్తయై

రతనంపుసాధముల్ ♦ రమణికమరె

యావనవతియయ్య ♦ నానందమెఱుంగని
 పడఁతినాధునిఁజేరు ♦ భాగ్యమమరె
 దినమొకయుగముగ ♦ దీనత్వమునఁబుచ్చు
 గాలగమనమెంతో ♦ కలిగెనేడు

గీ. ఇట్టిసాభాగ్యగరిమఱుబు ♦ నెన్నవశమె
 నన్నుఁబోలెడుధన్యులెం ♦ దైనఁగలరె
 కోగుచుంటినిఁగొమ్మలఁ ♦ గూడ నెంతో
 కనినదాదిగరాజేంద్ర ♦ కాననమున.

శం—నీయభీష్టమును నీజకున కెఱింగించితివా?

మ—అతఁడే యుందుగ నీయుదంతమంతయుఁ దెల్పెను.

సం—తస్మి! మోహమనుపదార్థ మెంతటిబుద్ధికుశలురనైనను నెక్క
 ఊణకాలమున బుద్ధిహీనునిగ నెనర్చునుగదా.

సీ. కన్న పుత్రునిఁబట్టి ♦ కడుపంగరానట్టి
 కష్టముల్ గూర్చినీ ♦ కతనగాదె
 జనకుఁడునిర్దయ ♦ స్వాంతమందునఁబూనె
 సతికంచునిందనీ ♦ కతనగాదె

మోహవారిధిముని ♦ మోమెత్తఁజాలక
 సతతంబుచింతనీ ♦ కతనగాదె

పరచింతమది నెంచఁ ♦ బాపంబునైనను
 గలతలేకుండెనీ ♦ కతనగాదె

గీ. ఎన్నశక్యంబెఁజ్రీవాంఛ ♦ నట్టిధీరుఁ
 డైనమోహమనగ నెప్పు ♦ ననలమందుఁ
 బడి గూఁబైపడఁజాలునె ♦ భక్తిభీతి
 తొలఁగుమహిమంబదెంతయె ♦ తోయజాక్షి.

శత్రువునకైన నిట్టియిడుములు పొప్పించవలదు.

మ—పురుషులీరితఁ దలఁచుచుందురు. వనిలెల్లెట్లుచితిలుచుందురో
తలచవలదా!

శం—అొల్లి యెల్ల వేళలఁదపంజాచరించుచు వనములసంచరించుము
నులెందఱు మోహమునఁ దగుల్కొని తపఃఫలములఁ బోఁగొ
ట్టుకొనిరి. అంతకును భగవన్నాయఁ దెలియవశమగునా?

ద్వితీయరంగము—పురవిధి.

ప్రవేశము—(రామావధానము, వెంకటేశాస్త్రి.)

రా—ఓహూ! వెంకటేశాస్త్రిగారా! ఎన్నిదినములకు దర్శనము?
ఈనడుమ నూర లేరా?

వె—యాత్రార్థముపోయి నిన్నటిదినముననే తిరిగివచ్చితిని. విశేష
ము లేమియుఁ దెలుపరా?

రా—నేనురాజుగారి ద్వితీయపుత్రుఁడగు విచిత్రవీర్యుఁడు పుట్టినది
నము అందుచే దొందరగఁబోవుచుంటిని. పిమ్మటసావకాశము
గ మాట్లాడుకొనఁదగును. మీరునువచ్చెదరా?

వె—వచ్చెదను. కాని, రాజుగారికి యీనడుమ శరీర మస్వస్థగనున్న
దనివినియుంటిని. మీరుఫలుమరచొప్పుకుఁ బోవుచుందురు. ఎ
ట్లున్నది?

రా—(రహస్యముగ) దిన దినము క్షీణింపుచుండటయేకాని యెన్ని
మందులొసంగినను వృధయగుచున్నది. ధనముకై యాసించి
పోవుటయేకాని వైద్యులెవరు నిర్ధారణ జేయఁజాలకు
న్నారు.

వెం—మీదప రాజ్యమునకుఁ గలతలు సంభవించుచుగాఁబోలును.

రా—కలతలెందులకు?

వెం—భీష్ముడు యవరాజుకదా!

రా—అయిన?

వెం—రాజ్యార్హతయాతనిదికదా?

రా—మీకీవెట్టియేల? తాను నిత్యము బ్రహ్మచర్యమున నుండెదనని
ప్రతివఁబూనినవాఁడు నేడు తిరుగ రాజ్యముపేక్షించునా? కా
వునఁ జిత్రాంగదుడే రాజుకాఁగలఁడు.

వెం—శంతనుఁడున్న నెట్టిశంకయునుండదు. ఆతనివెనుక నెట్టిచింతలు
పుట్టునో యనియఁటిని.

రా—ఎన్నఁడట్లు తలఁచ నగత్యములేదు. ఆమహానుభావునకీ రాజ్య
మేల?

వెం—రాజుగారు దుగ్ధతపోనుండ నీయుత్పవమీటికి?

రా—ఆయనయే యొనర్పమని నుడువుటచే జేయఁగడంగిరి.

వెం—శంతనుని శసయులింకను బిన్నవయస్కులుకదా! రాజ్యార్హత
యెట్లు?

రా—అంతదనుక భీష్ముడే రాచకార్యములఁ జక్కపర్చును.

తృతీయరంగము

ప్రవేశము:—భీష్ముడు.

భీ—(విచారముతో) కటకటా! నేఁడెట్టిదుర్దినము. నిరతముఁబంచప్రా
ణములు వాపైనిలిపి గారాబమునఁ గాంచునట్టి జనకుఁడు ప్రజ
లఁ గన్నఁ బిడ్డలభాతిఁజూచుచు నెట్టిచింతలును గలుగనీయక

కాపాడునట్టి సదయహృదయుండగు మహారాజా నుఃఖములకా
టపట్టగు నిహలోకమునువీడి స్వర్గసౌఖ్యమునుగోరి పెడలెన్
యనునట్లు పరమపదవి సధిష్ఠింపఁజనెను. హా! జనకా! ఎవ్వ
రింక ముద్దుకల్కులనన్నుఁ జేరఁదీసి ముచ్చట లాడుదురు ?
కుమారా ' యని నోరూరఁ బిల్చువారెవ్వరు? తండ్రి! మమ్ము
లవిడవాడిపోవుటకు మేమాచరించినయపరాధమేమి? నాసోద
రులింకను జిఱుతప్రాయమువారే. ఈరాజ్యభార మెవ్వరివశ
ము ర్పిపోతివి ?

సీ. తనయు డరమ్మంచు ♦ దరిఁజేర. బిలిచియు

నాదరంబునబుద్ధి ♦ సరయునెవరు?

కన్నఁబుత్తులఁగఁచి ♦ కొఁగిటకుఁ జేర్చి

ముద్దాడమక్కువఁ ♦ బుచ్చునెవరు?

సంతతంబుఁజేర్చి నో ♦ సభఁజేరఁబోవుచుఁ

దోడరమ్మంచును ♦ నడుగునెవరు ?

పదపడిచూడక ♦ పృదిదినముననన్నుఁ

గాలముపోదంచుఁ ♦ గడగునెవరు ?

గీ. అట్టిజనకుని ననఘుని ♦ నాత్మబంధు

వీడియెట్టులవర్తింతు ♦ చినుతగుణుడు

సకలసౌభాగ్యగరిమంబు ♦ సమసిపోయె

దైవమీరీతిఁజేసెను ♦ తాళుటెట్లు ?

(ప్రవేశము:—మంత్రీ)

మం—యువరాజా! మీర లేయిట్లుమూఢునిభంగి, చింతిలుచుండిన నిం
కేమి తెరువు ? పృతిజీవియు , సీమాయాలోకము నుద్భవించి
నదనినఁ గిట్టుటకూడ వెనువెంటనేయుండునని తలఁచవలదా ?

కాన నిక నావిచారమునుదక్కి ముందుజరుగవలసిన విధాన
మరయుడు.

భీ—ఇప్పుడు తర్కింపవలసినంత కార్యము లేవికలవు ?

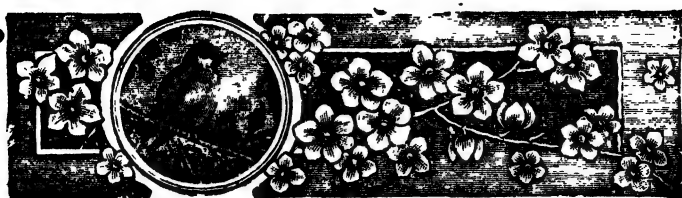
మం—(సంశయాకులాత్మృడై) రాచ కార్యములఁ జక్కఁపఱుప

భీ—అందుసంశయమేమి? నాసోదరుండగుఁ జిత్రాంగదుఁడేరాజగుట
నిశ్చయము. కాని, యాతఁడింకను లేఁబ్రాయముననుండుటచే
నాతనికిమాటుగ నేనేనడుపుచుండును. మంత్రీసత్తమా !

గీ. వసుధయనగనుబరఁగెడు ♦ వార్ధియందు
జనకుండనియెడునావదా ♦ సమసిపోయె
యెట్లుదఱి జేరనగునుయే ♦ యిడుమలంద
నిల్చియున్నవోజీవముల్ ♦ నిశ్చలమాగ.

మం—అయ్యో! తలఁచినకొలఁదిని దుఃఖమతిశయించుచుండును. జననీ
జనకులఁబోలుపదార్థములఁబాసినఁ దిరుగదర్శింపఁజాలముకదా!

కుభమస్త అఘ్నమస్త.

శ్రీ పృథ్వీ

షష్ఠాంకము.

అంతఃపురము

ప్రవేశము:—మత్స్యగంధి, భీష్ముడు

మ—తనయా! చిత్రాంగదుండెంతయు నున్నట్లుండై గర్వాతిశయంబు
లఁ దలపడుచున్నాడని వలుపురు సేవకులచే వినియుంటిని. ఏమి
సేయఁదానను? ఏనాఁడెట్టికీసు మూడునోయనిభయమగుచున్న
ది. ఎల్ల వేళలరిణమునకే సిద్ధపడుచుండును. ఏమైనను నీయఁదే
భారము.

భీ—(తలవంచి ఖిన్నుండై యారకుండును.)

మ—పుత్రీకా! ఏమిపలుకకుంటివి?

గీ. అలుకఁబూనెదన్ లేక ♦ యకృమంబు
నకను రాజగుసోదరుఁ ♦ డాగ్రహమున
నెట్టి యపచారమైనను ♦ బట్టదలను
యాచరించెనొ తెల్పవే ♦ యసఘచరిత.

భీ—(కన్నులఁదడివెట్టుచు) ఏమని తెల్పువాడె తల్లి! ఎన్ని విధములఁ

ధనజేసినను బెడచెవి బెట్టి చిత్రాంగదుఁడు చిత్రాంగదుఁడను
గంధర్వునితోఁ గయ్యంబునకుఁ దలపడవెడలెను.

మ—ఎందువలననో యాందోళనమెక్కుడగుచున్నది. నీమాటనుజవ
దాటుటచే నీకిట్టిచింతకల్గియుండెనుగాఁబోలును.

భీ—నాకట్టివిచారణమెన్నఁడును గలుగదని నెక్కివక్కాణించఁగలను.
మ—మఱేమైనది ?

భీ—(తనలో) ఎట్లీవార్తను దెలియఁజేసి యోదార్చువాడ ? (ప్ర) కా
శముగా) ఇంతకుఁబూర్వమే యొకసేవకుడేతెంచి మనచిత్రాం
గదుఁడు యాగంధర్వునిచేమడిసెనని తెల్పయుండెను.

మ—హా ! పుత్రా ! (అనిమూర్ఛనొందును.)

భీ—అయ్యో ! ఈవే మూర్ఛనుముగిసెది.

(అని శైశ్యోపచారంబులొనర్చు)

మ—(మూర్ఛఁదేటి)

సీ. కాంతునిబాసియుఁ ♦ గన్నపుత్రులఁగాంచి

యసుపులవీడక ♦ యలరుచుంటి

నాధుఁడులేని య ♦ నాధనయ్యుచుమేను

సొక్కుచుమనియుంటి ♦ సుతులఁజూచి

ప్రాణేశువీడినఁ ♦ బాతకినయ్యును

తనయులుండుటచేత ♦ ధరణినుంటి

ప్రియు నెడబాసియుఁ ♦ బ్రేతరూపముదాల్చి

బాలురుండుటవల్ల ♦ బ్రీతికియుంటి

గీ. అందు నొకఁడేగెదివిఁజేర ♦ ననఘయిపు

నిలిచియున్నట్టిజీవముల్ ♦ నిలుచుటెట్లు

కఠినపాపాణహృదయనై ♦ కనులఁగాంచి

తాళియుంటిని యక్కటా ♦ తనువుతోడ.

హా! సుతా! ఎన్నిసారు లకారణశత్రుత్వమునకుఁ బాల్పడవలదని బ్రతిమాలినను వినవైతివిగా! మృత్యువువారఁబడనున్న వేశదైవమూహితముఁ జెప్పెడివారే శత్రురూపమున గన్పట్టుదురు కాఁబోలును! హా! ఏనెంతపాపాత్ముగాలనోకదా! ఆపాపములనుభవించఁ జేయుట కిదియూ! దారివెతఁగితివి? అయ్యో! యీజీవమాలిక నైనవిడనాడిపోకుండునే?

భీ—అమ్మా! మీఁగిట్లుచింతిలుటతగునా? ఎంతకాలము చెంతనుండు రోయంతవఱకే మనకునువారికిని సంబంధము. ఇదంతయుఁ బ్రకృతిస్వరూపము. వారివారి కర్మానురూపఫలమనుభవింప జన్మలనందుచుఁ గిట్టుచుందురు. మనముమాత్రము శాశ్వతముగ నిట వాసముచేయుదమా?

మ—నాయనా! కడుపునబుట్టిన వాఁడెట్టివాఁడైన జననీజనకులకుఁ జేమితొలఁగునా? నీ జనకుని కోర్కెననుసరించి శపథమొనర్చి రాజ్యమొసంగితివి. కాని పాలించుట కర్హతవలనా?

భీ—జననీ! యూరడిల్లుము. నాద్వితీయసోదరుఁడు విచిత్రవీర్యుఁడే యంతరినుండి రాజుకాఁగలఁడు. మిగిలియున్న నాతనినేచూచుకొని సంతసింపుము.

మ—అదృష్టహీనులకెందైనశుభములొనఁ గూడునా? సుఖములైనను గష్టములైనను వరుసను గల్గుచుండును.

భీ—అమ్మా! ఏనేగి విచిత్రవీర్యునికిఁ బట్టాభిషేకమొనర్పఁదగు యత్నములు కావింపవలెను. ఆలసింపరాదు. రాజశేనిరాష్ట్రమంతయునల్లకల్లోలముగ నుండును.

మ—మంచిది పొమ్ము. ఈతఁడెట్లువర్తించునో? దేవాదిదేవా!

సీ. కావవేదప్రహరఁడు † గమలాక్షయనివేద

దాక్షిణ్యమునుజూపి † ధర్మచరిత

బోవవేపాంచాలి ♦ భువిసీవెడిక్కనఁ

గనికరంబునుజూపి ♦ కమలనయన

రక్షింపగాలేదె ♦ రాముండవైపుట్టి

కలఁతనెందెడుముని ♦ గణములెల్లఁ

గాపాడగాలేదె ♦ కాపుమంచునువేడఁ

గరినిబాధనుమాన్పి ♦ కరుణతోడ

గీ. అట్టిధర్మాత్ముడవునేడు ♦ యక్కటకట

ఎంతవేడినదఱిజేర ♦ నెంచవేమొ

నాదుచింతలనెడబాపి ♦ వన్నుఁగావ

సీపుతాకికయెవ్వరు ♦ నిర్మలాత్మ.

భ—అమ్మా! చెప్పమఱచితిని. ఈనడుమఁ గాశీరాజపుత్రికలకు స్వయంవరముజరుగుననియు, సీభూలోకంబునఁ గల రాజులందఱు తత్కైతూహలంబుననటకుఁబోయియుండిరనియు, వినియుంటిని. మనవిచిత్రవీర్యుఁడును, సంపాప్తియావనుడయ్యెను. కాన నేనునుబోయి, యారాజన్యులనెల్ల జూచి, యాకన్యకలను దోడ్కొనివచ్చి, పరిణయమాచరింపనుద్దేశించితిని. ఇందుమీయభిప్రాయమును దెలుపవేడెదను.

మ—కుమారా! అన్నివిధముల నిన్నేనమ్మియున్నదానను. నీయిష్టమువచ్చినట్లొనర్పము. అదియే నాకును బ్రియంబు.

(భీష్ముఁడు నివ్రమించును.)

(తెరపడును)

ద్వితీయరంగము

(తెరలో)

(భీకరముతో భీష్ముడు)

చం. కదనమునందు సాశ్వతతి ♦ గాసిలినెందెను శక్తియున్న మీ
మదములఁజూపరండు పలు ♦ మాటల వేటికికన్యకావళిన్
ముదముతో వెంటఁదోడ్కొనియె ♦ పోవుచునుండెను ధీరులున్న మీ
వదనములేలదాచెదరు ♦ ధీరుడనంచును భీష్ముడిప్పుడే.

పృవేశము:—భీష్ముడు; అంబ, అంబికాంబాలికలు.

భీ—ఓవనితలారా! రాజధర్మానుసారముగ భూపతుల నెల్లర గెల్చి, మి
మ్మదోడ్కొనివచ్చితిని. మీమువ్వుర నాసోదరులు, రాజ్యాధిప
తియునగు, విచిత్రవీర్యునకొసంగి పరిణయమాచరింపనుదేశం
చితిని. అందుల మీకెట్టిసంశయములున్నను, దాచక శోడనే
వెలిఁబుచ్చుడు.

(అంబికాంబాలికలు నిరుత్తరలై యంగీకారమును సూచింతురు)

అం—ఆర్యా! నామదినుకకోర్కెకలను, దానిఁదీర్పఁ జార్చింనుచు
న్నవానను.

భీ—అదేమి ?

గీ. ఎదనుసాశ్వనివరియింప ♦ నిచ్చునుంటి
వరునిగోరుటకెంచను ♦ పతితచరిత
ధర్మమంచునుదోచినఁ ♦ దరలిపోవ
నాజనెనగుముపోదునే ♦ నానఁజేసి.

భీ—ఇదియేనానికోరిక ?

అం—అగును.

భీ—నీక భీమతమగు గార్యమున కేనాటంకపఱుపనేల? అటులనేపోవచ్చును.

అం—(తఁలో) ఆహా! యీతనిదయాస్వభావమేమనవచ్చును? అందువలననే ధర్మవృత్తుడను నామమునఁ బఱుగుచుండెను. ఈతఁడొడంబడకున్న, వాకీలోకమున సంతసమేకూన్యమైయుండును గదా.

ప్రవేశము—మంత్రి.

భీ—మంత్రిశేఖరా! వీరిముప్పురిలోను బెద్దయగు నీయంబ తాను నా శ్వభూపతిని జేపట్ట మది నెంచియుంటివనియు నాతనికడకుఁ జేర్చుమనియుఁ గోర నంహల కియ్యకొంటిని. కాన, నీపెరు దేగున నధిష్ఠింపఁజేసి పనుపుము.

మం—చిత్తము.

భీష్మ—పిమ్మట శుభముహూర్తమున నీ యిరువురను విచిత్రవీర్యున కిచ్చి, విచాహ మొనర్పవలెను. తగుసన్నాహ మొనర్చుము. నేటి దినముననే పురమంతయు నలంకరింప నాజ్ఞాపించి యివ్వార్త నలువంకలఁ జాటఁబుపుము.

మం—ఎంతయు నానందమొదవె. ఆజ్ఞకుబద్ధుడను. ఆర్యా! అచ్చట జరగిన వింతలేమి?

భీష్మ—ఈ భువిగలరాజులెల్లనటకేతెంచి, యీకన్యకలను జేపట్టఁగూహలమున నుండి సభామంటపమును జేరినవేళ నేనునుబోతిని. రాజులుపరిణయమొడుట కనేకమార్గములుకలవు.

గీ. మంత్రిశేఖర! విను ముందు † మానవతులఁ
బట్టటరయఁగ నొప్పగు † బాలకులకు

రాక్షసంబున నందుచే ♦ రాజులెల్ల
భీతిఁజెందంగనోడించి ♦ పెద్దనైతి.

స్వయంవరమున వరించుటకు విచిత్రవీర్యుఁడు దఱిలేకుండుట
చే రాక్షసవిధి నందఱఁగెలిచి, తోడ్కొనివచ్చితిని. సాశ్వతతి,
యెన్నియోరీతుల శక్తివంచనలేక, పోరాడి తుదకోడి, వెనుక
కుమరలెను. కాని, యీబిడ కోరుటచే నామెను వీడితిని.

మం—నదయహృదయులుకదా.

(ప్రవేశము:—విచిత్రవీర్యుఁడు)

వి—సోదరా! వందనము. సోదరా! సౌజన్యనిధి! మీసహాయముం
డుటచే,

గీ. శత్రురాజులుచేరరు ♦ సచ్చరిత్ర
నుప్తవర్తనులున్నట్లు ♦ తోపదయ్యె
కలహముల్ లేవుప్రజలలో ♦ గాంచనయ్యె
సంతసాంబుధిఁజేలెడు ♦ సరసగుణుల.

భీ—తమ్ముడా! జ్యేష్ఠుఁడనగుటచే, నీసద్భుద్ధికలంబున నిట్లుపొగడఁజూ
చితివేకాని, వేఱొందుకాదు.

వి—కాదు. మహాత్మా! శ్రీరామచంద్రునికైవడి, పితృవాక్యపరిపాల
నకై, రాజ్యభోగంబులనెల్ల విడనాడి, యువరాజగనుండియు,
నసమర్థులమగు మాకు రాజ్యాధికారమిచ్చి, సోదరవాత్సల్యమే
పారఁ దగురీతిఁ గాపాడుచుండు మిమ్ములఁ గొనియాడ్డనేనెంత
వాడను ?

భీ—సోదరా! అందులకేమికాని, నీకుఁ బరిణయమాచరింపఁ దల్లియ
నుజ్జ వడసి, కాశీరాజపుత్రులఁ దోడ్కొని వచ్చితిని. అందుఁ

బెద్దయగునాపెను, నాపెనమ్మతి ననుసరించి, సామ్యునికడకంపి
తిని. అంబికాంబాలికలను జేపట్టి సుఖంపుము.

వి—వనెంతయుధన్యుడను.

తృతీయరంగము.

(ప్ర)వేశము—భీష్ముడాసీనుడైయుండ, సంబ)

అం—(తనలో) తొలుతి నీమహానుభావునిసెలవుగోరి పోయి, తిరు
గ నేరీతిని, నాయుదంతముఁదెల్పుదును ? ఎంతయుసంకటమ
య్యె. ఎట్లైన నీతనిపాదములఁబట్టి వేడుకొనుటయే పరమో
త్కృష్టము.

భీ—(అంబనుగాంచి తనలో) ఈయంబమరలివచ్చినది. ఏమిహేతువై
యూదును ? (ప్ర)కాశముగ) ఓకన్యకారత్నమా !

ఉ. ఏమిది ? ఖన్నతఁబాగల ♦ నేటికి? వంచననొందియుంటివా
భామిని మార్గమధ్యమున ♦ భారముకల్గెను శత్రుమూకచే
కాముకులై దురూహలను ♦ గావరమేర్పడమానహీనతన్
పామరులెవ్వరేనినిను ♦ బట్టగఁజూచిరొ తెల్పుదుఁచెడన్.

అం—మహాత్మా ! అట్టిదేమియు గలుగలేదు.

భీ—అయిన నీరాకీర్తు గతంబేమి?

అం—నిండుకొల్వనః నందఱజయించి, తేరునందుంచి, యొకవీరుఁడు
నినుఁగొనిపోవఁ దిరుగనేనెట్లు చేఁబట్టుదునని సామ్యుఁడు ఖిక్కి
రించె.

భీ—అయిన నిప్పుడేమిసేయుమందువు ?

అం—నాసోదరీలతోఁబాటు నన్నుఁగూడ—

భీ—అదెట్లవడును? ధర్మవిరుద్ధము. నీకు బ్రీయమగువాని మఱా
క్కనివరియించి సుఖించుము.

అం—స్వామీ! మీరిట్లునిర్దయఁబూని, వీడిన నాకేమిగతి?
నాబ్రదు కియిలను వృథయేకదా!

భీ—ఇందు నాలోపమేమికలదు?

అం—ఆర్యా! లోపములనెంచ నిదియాయదను? దీనులగాచుటయే,
ధీరులధర్మము.

భీ—నీవు వెడలుటతోడనే, శుభకార్యములుపూర్తియయ్యెను. ఆసా
ల్వనే వేడి, నీయభీష్టమునుదీర్చుకొమ్ము.

అం—కోర్కాగ్ని నెడఁదాల్చుకున్న నెక్కమనవికలదు. విన్నవించు
కొనియెద.

భీ—అబలలమీదనా యాగ్రహముఁజూపుట? తెల్పుము. న్యాయమై
న నవలంబించెదను.

అం—(సిగ్గునభినయించుచు) తామే, యాదీనురాలినిజేపట్టి—

భీ—చాలుఁజాలు. నిదియానీకోరిక

గీ. నాదుప్రతిననువినలేదో? నాతియేను
బ్రహ్మచర్యంబుననెయండి ♦ వరలుసల్లు
శపథమొనరించియుంటిని ♦ సత్యవాక్య
పాలనంబున వెనుదీయఁ ♦ బాపమగును.

నీ కీవిషయము తెలియకుండుటచే నిట్లుకోరియుందువు.

అం—దీనతత్వముననుండి, శరణని వేడినవారిని గావకుండుట పాపహే
తువుకాదా!

భీ—శరణమిస్తుంటెమాత్రమునఁ గానికార్యములఁజేయ నుడంబడు
ఁబట్లు?

అం—అట్లైన నాతనువు నిష్ప్రయోజనమొనర్చెదరా?

భీ—నే నేమిచేయఁగలను?

అం—నాపల్కులాలింపరా ?

భీ—పాపభీతికి వెఱచి, మొడంబడజాలను.

అం—(కోధముతో)

గీ. నిన్నువంచించబూనితి ♦ నెమ్మినమ్ము
ఈతనువునిప్పుడేవీడి ♦ యినినుబుట్టి
యసువులవితీయ నెత్నింతు ♦ నబలసిల్లు
చింతబుచ్చుట చల్లునే ♦ చేటుకాదో ?
(అని నిచ్చుమీరుచును)

భీ—ఏమైన నగుగాక. ఏమెనర్చిన బ్రతిన నెగవేర్చుకొనెదనేకాని,
తుచ్చసుఖములకాసించను. శాపములకు వెఱువను.

చతుర్థరంగము.

ప్రవేశము:—అంతఃపురము.

ప్రవేశము:—మత్స్యగంధి, భీష్ముడు

మ—కుమారా !

గీ. భర్తసుతులను బాసిన ♦ జాతకిదియు
నంచుఘోషింప నెల్లరు ♦ నవని నెల్లు
ప్రాణములవీడకెటుల ♦ బలంగనగును
చింతచేకూరె జోయెద ♦ జేరదివిని.

ఎన్ని రీతులనూరటనొందుదచున్నను నిష్ఫలంబగుచుండెను. ఏమి
సేయుదాన ? తనయా, నాయట్టిపాపాత్మురా లీముల్లోకంబుల
నెచ్చోటనుగాన్పింపను. నాద్వితీయపుత్రుడగు విచిత్రవీర్యు
డైన గొంతకాలముమనియుండి, వంశమును నిలువజాలునని
యెంచితిని. తుట్టతు కీరీతినయ్యెను.

భీ—జననీ! మీరునుడివెడివల్కులన్నియు సత్యమే. అయిన నేమిసేయగలము. భగవదాజ్ఞమీఱుట కేరికిశక్యమగును? కాన విచారమునుదక్కుముతల్లీ

మ—తనయా! నాదొకకోర్కెకలను.

భీ—తల్లీ! శక్యమైన వెంటనే నెరవేర్చెదను. కాన సత్వరంబునఁ దెల్పుము.

మ—వంశక్షయముకాకుండఁ గాపాడుట నీయదేభారము.

భీ—ఏమిసేయుమనిసెలవు?

మ—వివాహముఁజేసికొని, వంశమువృద్ధిమొండఁజేయుటయే నాయభీష్టము.

భీ—అమ్మా! మీగిట్లునుడువుట పాడియగునా? నిరతధర్మవ్రతావలంబకుండఁ నైయుండఁ బ్రీతిజ్ఞమొనర్చి. యిప్పుడెట్లు, ధిక్కరింతును. జననీజనకులేవియైన సీతులబోధింపనగునుగాని, యిట్టి యధర్మమాచరింప నాజ్ఞమొసంగుట వ్యాయమగునా?

గీ. తనువు, లెల్లచువశియింఁచుఁ దప్పకుండ

దీనిఁ దెలిసియువేఱుఁగఁ దెలుపుఁబోవ

నేల? జననియెబోధింపఁ నేమి తెలుపు

తల్లీ! క్షమియింపఁదగునెఁదఁ దనయులనిల.

మ—అయిననిక నీవంశము నాశనమగుటయేకర్తవ్యముకాబోలును!

భీ—భగవదాజ్ఞమొటులుండెనో యట్లు జరుగకతప్పదు. అంతియేకాని, యనిత్యమగునీయహాలోకసుఖములకాశించి, నిరతమునీడని యవఖ్యాతికి లోనుగాలేను. (జయమగుఁగాక, భీష్ముడా! వంశక్షయమగునని వింటిల్లకుము. అట్లెన్నఁడును జరుగను) అని యశరీరవాక్కు విసఁబడును)

(హారతి. బాసుచుండఁ దెరచును)

సంపూర్ణము.

రాజమండ్రి త్రిగణపతిక్షబ్ధమెంబరులలో నుక్కరగు
గుమ్మళ్ల నుబ్బారావుచే రచియింపబడియె.

నాటక ప్రారంభమున సమాజకులందరుకలసి పాడుప్రార్థన.

నాదనామక్రియరాగం—మిశ్రగతి.

శ్రీవిశ్వేశ్వరునకు ప్రియమగుతాతా త్రివిఘ్నేశ్వరధాతా, జయ
మా, నటులన్, కా, పా, డుము మమ్మున్ || శ్రీవి||

రావామూషిక, వాహనరావా, పనిచెరువులదొరరావా, రా
వావేగన్, నిరుమాహృదయతో, యజములభజియుంపు, చుంటిమి,
యీ, న, మాజమునునదా, బోవుము ఆదిగణేశా, జయమా, నటు
లన్, కా, పా, డుము. మమ్మున్ || శ్రీ||

(ప్రభాసురుడు)

1 కల్యాణిరాగం—యాపకతాళం

కాంతాగనుగొంటివేసి—వీతపోవనిన్ || కాంతా||

ఎంతోనామదికియిపుడు—సంతనముదయించుచుండె || కాంతా||

వీతవీత జాజిపూలు—విరజల్లి యీననమునంత

వంతతోకృశించువారి—చింతలెల్లపాపుయివ్వని || కాంతా||

(మునులు)

2 కన్నడరాగం—ఆదితాళం

(శాపమునిడుమమ్మా అనేవరుస)

దయగనుమాయమ్మా—విశ్వేశ్వరుకొమ్మ || దయ||

నియమముతోడా—నిఖిలమునీశులు నీదరిజేరిబల్ నుతులుగావించురు.

మా యాలాపనవిని—దర్శనమిడిధన్యుల జేయుము భాగీరథి
మము ||దయ||

(మునులు)

3 వసంతరాగం—ఆదితాళం

సంతసంబు మామదినుదయించెన్—చింతలెల్లదీరెనుగదతల్లి ||సంత||
యెంతవారైననీ చెంతకరిగి—సర్వవిధంబుల స్తోత్రముజేతురు ||సం||
ఎంతోధన్యులుగా నెనర్చితివా—యమ్మనీదుదర్శనమిడిమమ్ము
యెంతనినినుగొని యాడగలముజగ—మంతనీవె గంగాభవాని ||సంత||

(గంగ పరీపునిజూచి)

4 బేహగ్ రాగం—ఆదితాళం

1 ఆహా, హా, యీ, భూపాలుడుకడు—మోహన కాయాడే.
యీతడూ, గంధర్వంజేమొ—లేకబలే సురవరుడో యీతడు ||ఆహా||

2 వంటరిగాయీ వనసీమలొయిత—డుండుటగతమేమో యీ
పూర్ణేందుని గాంచనామదిన్—మారునితాపంబుదయించెన్—యెటుల వీ
నిచే బట్టినాకోర్కెలు—దీర్చుకొనుట యెటులొ—వీనితోగూడుటయె
ప్పటికొ ||ఆహా||

(శంతనుడు తండ్రిచెప్పిన వాక్యములువిని)

5 మోహనరాగం—ఏకతాళం

ఎన్నడునాకన్నులార—యన్నులమిన్నను గాంతునో యనినా
మదిత్వరజేయుచు నుండెన్ హా ||యె||

కన్నతండ్రి యీతోయ్యలి వయ్యారములన్ని దెలుప కన్నన
యా పూర్ణవదన నెన్నడుచే బడుదుననుచుచిత్తము తత్తరంబొందుచు
నుండెన్. హా అహో ||యె||

(శంతనుడు గంగనుజూచి)

6 బేహగ్ రాగం—జల్యాతాశం

అహ యెవ్వ తెయ్యాబాల యివ్విధమున యీలోలా నెంటరియై
నిట నిలువ నేల ||అహ|| యెవ్వ||

యీగుణశీలా యల సెనుజాలా అయ్యో యల సెనుజాలా మొ
గమునుగన జెమ్మటచాలా ||అహ|| ||యెవ్వ||

(గంగ శంతనునిజూచి)

7 యమునాకల్యాణి—చతురశ్రగతి

(సుందారా కారా రారా అనెవరుస)

సుందారా కారుడెవరో చందురునిబోలియెంతో యందముగా
నుండెగా ||సుం||

మందయానల డెందము దొంగిలిచేయునటునుండె యీకాంతు
ని మేనుకాంతి ||సుం||

ఎందునైననూ యీపూ—శ్లేందుని గాంతునా సందియమేల
నూ బల్ సుందరుడల్ ||సుం||

(శంతనుడు బాలుని జంపవలదని)

8 కీరవాణిరాగం—మిశ్రగతి.

వలదయ్యో బాలుని జంపవలదు ||వల||

బాలనీదుచిన్ని శిశువు గోలబాల జేయుచుండ యేలయింతకఠిన
హృదయు రాలవైయొనర్చుచుంటి వయ్యో పాపముమన కయ్యా గల్గు
నువలదయ్యో బాలునిజంపవలదు ||వల||

(శంతనుడు బాలునిజూచి)

9 గుల్ తాన్ రాగం—చతురశ్రగతి

(జగదీశుమాయలను అనెవరుస)

యితడెవరిబాలకుడోయివ్వనమునకడు నాటలునాడుచునుండె||యి||

యీతనయునిగన్న తరుణిమణి యెవ్వరో వారిగృహంబెల్ల పాపనంబొ
నరించు. సతతము యీకుట్టడూ మరియునూ యీతని జూడయొకభూ
తలేశుని పుత్రుడని నామదిదోచె—నాహ—యీబాలుడెన్నే నాట
లు నాడుచునుండె ||యిత||

(శంతనునియొద్దకు భీష్ముడరుదెంచె)

10 మోహనరాగం—ఏకతాళం

నిఖిలజనంబులు నిరతమునమితా నందముతో నిడుజోహారుల్
గొను—యెకిమీడా—ఘనప్రోడా—ప్రజలెల్లా నినుపొగడా ||నిఖ||
అనవరతముమిము మనమునసిడుకొని మానుగ సేవలొనర్చుచుండిన ను
కుమారుండగు యీతనయుడుమీ కనయము భక్తితోనిడుజోహారులు—
గొనుమోజనకా—జాగొనరింపక ||నిఖ||

(పేరులు)

11 హిందుస్థానికాఫీ—అదితాళం

దేవా మాకెదికతోవాబ్రతుకలేమికబోవా యిత్రివేగరావ
||దేవా||యేమనిదెల్పుదుమొ భూపరా అయ్యో మృగంబులెన్నెన్నోవ
చ్చి సస్యములను సస్యముగ జేయుచునుండెన్ ||దే||

(శంతనుడు సదీతీరమునుజూచి)

12 బేహగ్ రాగం—జల్వాలాళం

(కాంతాయీయుగ్గవనం అనెవరుస)

అహహ! యీసరయూ తీరంబెంతో రమణీయంబై నామదికి
తోచెడున్ ||అహ||

మహామోదముతో యాహరిణమెంతో గంతులిడుచు వచ్చికమే
యుటకుబోయెడున్ అహ యాదెసగాంచగ అహ్లాదము జెందునటుల

వివిధపుష్పఫల శోభితమున్ పాంథులచిత్తంబెంతో రంజితజేయుచునుం
డెడి మలయమారు తంబుగనంగన్ ||ఆహ||

(శంతనుడు మత్స్యగంధినిజూచి)

13 నాదనామక్రియ—మిశ్రగతి

వయ్యారియెవ్వారో నయ్యారె దీనిబోలు తొయ్యాలిందెందైన
గలరెవెయ్యారు జగములుగనిన బల్ సయ్యూటలకు కటుమిన్న యా
చూపుల్—మరుతూపుల్ గద ||వయ్యా||

(శంతనుడు పరితాపము)

14 మోహనరాగం—రూపకతాళం

పోయెనయ్యో యీపాలతి పొలుపుగననువీడి యిత్తరి పోవు
చుండెగా— ||పోయె||

యీయెలనాగ చూపురేఖ విలాసమునాయెదనునాటయేమివో
పడేమిసేతు ||పోయె||

ఆమలివేసి పలుకులు నామదికి ములుకులుగ నాటన్ దైవ
మానేనెటుల మరతు ||పోయె||

(తండి)విచారముగూర్చి భీష్ముడు)

15 హిందుస్తానీముఖారి—రూపకతాళం

ఏమిహేతువో నాజనకుండిటులుండగ ||ఏమి||

అమితభేదము నామనంబునకు బాడముచునుండెనయ్యె యేమి
గతమొదెలియదయ్యె—భవనముకళహీనమయ్యె దైవమా—మమ్మి
టుజేయన్యాయమా—సికిదిశ్రేయమా ||ఏమి||

(దాశరాజు)

16 దేవగాంధారిరాగం—ఆటతాళం

మత్స్యముగర్భంబున యీముత్యము జన్మించెనయ్య సకలసద్గుణ
 గణీలాటత్యంత ప్రేమతోడ సలరుచుండె మద్భహమున నిత్యముతన
 భర్త సేవ సంబెమదిని నిలుపునయ్య వేగమె—జాగుచేయక—గొంచు
 పొండయా—నాను బాలికన్ ||మత్స్య||

(భీష్ముడు తండ్రి)మరణమునుగూర్చి)

17 కన్నడదర్పారు—మిశ్రగతి

ఏమిదీ—విధి—మాజనకుఁడేగె దివికి ||ఏమి||

మమ్ములవీడిపోవనీడు—మనమున నెటుల నెంచిఁజనక మా
 దగు శ్రేయములన్ గని అనయముచుము బోచునీవు యిటులను మమ్మా
 మహానివీడిజనగ తగునజనక యేమి జెప్పి తేగిలయ్య మమ్ముజూచుచారె
 వరయ్యనిన్నుమరచు నెటులనయ్యా ||ఏమి||

(మంత్రీ)

18 హిందూస్తానీముఖారి—రూపకం

ఏల నీవి లీల జాల—జాలి దూలనేలనయ్యా ||ఏల||

బాలకానీవిటులమదిని గోలచేయుచుంటెగున ||ఏల||

అలీకముమానినీవు ధైర్యమాను మయ్యయ్యా ||ఏల||

(హరిత)

19 బారువారాగం—ఆదితాళం

హరితిగైకొమ్మా యోగారి సరగునరారమ్మ ||హరి||

అరణదిమోముల వేలుపురాణి గొనుమాళార్యాణిజయహరితి
 గైకొనుసుశోణి ||హరి||

మంగళం

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

సంపూర్ణము.

ఇది వినుకాపేట ప్రజల కనుకొని వ్రాయబడిన గ్రంథము.
 దానిననుసరించి తొలినామొదల (ప్రాథమికము) అక్షరము
 లు వ్రాయబడ్డవి. అక్షరములకును చింతామణి నామ వినుకాప
 టము నామములు. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818.

రెట్టమలశాస్త్రము

ఇది రెట్టడను నరతు కన్నడభాషలో వ్రాసిన గ్రంథము. అ
య్యలరాజు అన్నయభాస్కరుడును రచించిది 154 సంవత్సరము
లక్ష్మీరము యాగ్రంధము తెనిగింపఁబడినది దానిని సత్యహాలు అప్ప
రాపుగారిచే తత్వలనునవరించి లఘుచీకతో 16 పానులును చికాగిత
ముపై పెద్ద తెనుగున ముద్రింపించినాము. అనేక పుస్తక లెనిఁపొపు
చున్నది అతిశయోక్తి కాదు. వెల రు 1—0—0

బసవపురాణము

అఃపస్వరూపము లైనజీవులు చలించుననియె గాని స్థిరముగ
నొక్కతావున నిలుచునవి గావనియు నశాశ్వతము లైనశరీరములలోఁ
బ్రవేశించిన జీవులు సంచరించుస్వభావము గలవి. గావున జంగమము
లనియు నట్టిజంగమము లగుజీవులు శరీరమును విడుచుట సహజమని నె
ఱుంగ వలయుననియు శాకమనకు బోధించి జంగమమతమును స్థాపి
చిన బసవేశ్వరునిచరిత్ర మిందు విపులముగ వ్రాయఁబడినది. ఈగ్రం
థము లలితము లగుపదములతో మధురములగువాక్యములతో ము
రా॥ శీ॥ సత్యహాలు అప్పరాపుగారిచే వ్రాయఁబడినది. బాలుగనైత
ము సుబోధకముగ నర్థముచేసికొనునటుల పండితులునైతము భేదింప
నలవిగాని వేదాంతవిషయము లిందు తేటతెనుగుమాటలతో వ్రాయ
బడి యున్నవి. అచ్చుపడుచున్నది. వెల 1 కి రు. 1—0—0

వంటెద్దులత్సయ్య బుక్కు-స్టెల్లర్స్, రాజమండ్రి.

14706